

Narkotika är ett växande problem i trafiken i Finland och Sverige

Ett statistiskt lärdomsprov gällande narkotikaanvändningen i trafiken i Finland och Sverige under åren 2011 – 2021

Victor Peltonen & Juho Finér

03/2023

REFERAT

Författare: Victor Peltonen & Juho Finér

Publikationens namn: Narkotika är ett växande problem i trafiken i Finland och Sverige – Ett statistiskt lärdomsprov gällande narkotikaanvändningen i trafiken i Finland och Sverige

Lärdomsprovets form: Vetenskapligt

Offentlighetsgrad: Offentligt lärdomsprov

Handledare: Sabina Jordan & Carl-Gustav Snellman

Examen: Polis (YH)

I detta lärdomsprov undersöks hur vanligt det är att en person som gör sig skyldig till rattfylleri eller grovt rattfylleri är påverkad av narkotika och inte alkohol. I Lärdomsprovet har det undersökts vad statistiken påvisar, och hur den förändrats i Finland under åren 2011 – 2021. För att placera situationen i Finland i en kontext har den finländska statistiken jämförts med statistik från Sverige mellan åren 2012 – 2021.

I lärdomsprovet redogörs även för lagstiftningen, centrala begrepp, narkotiska preparat samt läkemedel och vilken verkan de har.

Statistiken som presenteras i detta lärdomsprov har tagits fram av Statistikcentralen och Institutet för hälsa och välfärd samt Brottsförebyggande rådet. Resultaten av denna statistik presenteras i detta lärdomsprov i form av tabeller.

Undersökningens resultat påvisar att de alkoholrelaterade fallen av rattfylleri i Finland fortfarande är fler jämfört med de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri. Trots detta har de narkotikarelaterade fallen årligen ökat i relation till de alkoholrelaterade fallen. I Sverige har de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri gått om de alkoholrelaterade och där är det mera sannolikt att den som blir fast för rattfylleri är påverkad av narkotika än av alkohol.

Sidantal: 56

Månad och år då granskningen skett: 03/2023

Nyckelord: Rattfylleri, grovt rattfylleri, narkotika, alkohol, statistik

TIIVISTELMÄ

Tekijä: Victor Peltonen & Juho Finér

Julkaisun nimi: Narkotika är ett växande problem i trafiken i Finland och Sverige – Ett statistiskt lärdomsprov gällande narkotikaanvändningen i trafiken i Finland och Sverige

Opinnäytetyön muoto: Tieteellinen opinnäytetyö

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaajat: Sabina Jordan & Carl-Gustav Snellman

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan kuinka tavallista on, että henkilö syyllistyy rattijuopumukseen tai törkeään rattijuopumukseen, sekä on huumausaineiden eikä alkoholin vaikutuksen alaisena. Opinnäytetyössä on tutkittu tilastoja ja miten ne ovat muuttuneet Suomessa vuosien 2011 - 2021 aikana. Jotta saamme Suomen tilanteen kontekstiin, olemme vertailleet suomalaisia tilastoja Ruotsin vastaaviin tilastoihin. Ruotsin tilastot ovat vuosilta 2012-2021.

Opinnäytetyössä kerromme myös lainsäädännöstä, keskeisistä termeistä, eri huumeista ja lääkeaineista sekä niiden vaikutuksista.

Tilastot joita esittelemme tässä opinnäytetyössä ovat peräisin Tilastokeskukselta, Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitokselta sekä Brottsförebyggande rådetiltä. Näiden tilastojen tulokset esitellään tässä opinnäytetyössä taulukkoina.

Tämän tutkimuksen tulos näyttää, että alkoholista johtuvat rattijuopumukset ovat enemmistössä verrattuna huumausaineista johtuviin rattijuopumuksiin. Tästä huolimatta huumausaineista johtuvat rattijuopumukset ovat määrällisesti kasvaneet suhteessa alkoholista johtuviin rattijuopumuksiin. Ruotsissa huumausaineista johtuvat rattijuopumukset ovat määrällisesti ohittaneet alkoholista johtuvat rattijuopumukset ja siellä on todennäköisempää, että kiinnijäävä on huumausaineiden vaikutuksen alaisena kuin alkoholin vaikutuksen alaisena.

Sivumäärä: 56

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 03/2023

Avainsanat: Rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, huumausaine, alkoholi, tilasto

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte	3
1.2 Avgränsning.....	4
1.3 Tidigare undersökningar i ämnet.....	4
2 Forskningsmetod.....	6
2.1 Kvantitativ metod	6
2.2 Statistikforskning.....	7
2.3 Tillvägagångssätt	8
2.4 Validitet och reliabilitet	9
2.4.1 Validitet	9
2.4.2 Reliabilitet.....	9
2.5 Forskningsetik.....	10
2.5.1 Informationskravet	10
2.5.2 Samtyckeskravet	11
2.5.3 Konfidentialitetskravet.....	11
2.5.4 Nyttjandekravet.....	12
2.6 Komparativ metod.....	12
3 Centrala termer i undersökningen.....	13
3.1 Rattfylleri.....	13
3.1.1 Rattfylleri i Finland	13
3.1.2 Rattfylleri i Sverige.....	14
3.1.3 Grovt rattfylleri i Finland.....	14
3.1.4 Grovt rattfylleri i Sverige	15
3.1.5 Jämförelse av lagstiftningen beträffande rattfylleri och grovt rattfylleri i Finland och Sverige	15
3.2 Alkohol.....	16

3.3 Narkotika.....	16
4 Olika former av narkotika som förekommer i fall av rattfylleri	17
4.1 Lugnande droger.....	17
4.1.1 Opioider.....	18
4.2 Stimulerande droger.....	18
4.2.1 Amfetamin	19
4.2.2 Metamfetamin.....	19
4.2.3 Kokain	19
4.3 Cannabisprodukter.....	19
4.3.1 Påverkan på användaren.....	20
4.4 Den vanligaste narkotikan i samband med rattfylleri i Finland	20
4.5 Polisens trafikövervakning och dess resurser.....	21
5 Statistik över rattfylleri i Finland under åren 2011 – 2021.....	22
6 Ålder på personer som utretts för rattfylleri i Finland.....	30
7 Förhållandet mellan alkohol- och narkotikarelaterade fall av rattfylleri i Finland under åren 2011 – 2021	33
7.1 Alkoholrelaterade fall av rattfylleri i Finland	34
7.2 Antal narkotikasnabbtest utförda av polisen i Finland.....	36
7.3 Sammanfattning av statistiken i Finland	37
8 Statistik i Sverige beträffande rattfylleri och narkotikarelaterade brott.....	38
8.1 Antal narkotikarelaterade brott i Sverige.....	39
8.2 Antalet misstänkta vid rattfyllerifall 2012 – 2021	40
8.3 Könsfördelning i fall av rattfylleri i Sverige	42
9 Jämförelse mellan den finländska och den svenska statistiken.....	43
9.1 Jämförelse av narkotikarelaterade brott mellan Finland och Sverige.....	43
9.2 Jämförelse av rattfylleristatistik mellan Finland och Sverige	46
9.3 Könsfördelning mellan kvinnor och män som misstänkts för rattfylleri i Finland och Sverige	48
9.4 Sammanfattning av resultat från statistikjämförelsen mellan Finland och Sverige	49

10 Sammanfattning och diskussion	49
REFERENSER.....	54

1 Inledning

I detta lärdomsprov undersöks narkotikaanvändningen i trafiken och dess andel i fall av rattfylleri i Finland under åren 2011 – 2021. Eftersom narkotikaanvändningen i Finland hela tiden ökar, ville vi undersöka om detta även märks i trafiken och i fallen av rattfylleri. För att få svar på detta har vi tagit fram statistik över åren 2011 – 2021. Genom statistiken kan man möjligtvis se hur situationen har utvecklats beträffande narkotika i rattfyllerifall.

Utöver att endast undersöka statistiken i Finland, har vi även tagit fram liknande statistik från Sverige. Den svenska statistiken jämförs med den finländska, och skillnaderna i lagstiftningen hos de två länderna undersöks. Det huvudsakliga målet med detta lärdomsprov är att undersöka situationen i Finland. Därav är den finländska statistiken som presenteras i detta lärdomsprov mer djupgående än den svenska. Orsaken till att vi jämför Finland med något annat land, är att detta ger en klarare bild av resultatet. Sverige har vi valt som jämförelseobjekt eftersom det är ett av Finlands närmaste grannländer och Sveriges samhälle samt lagstiftning påminner mycket om Finlands. Detta borde betyda att statistiken är enkelt jämförbar, med endast små skiljande faktorer. Genom att jämföra dessa länder, vill vi undersöka eventuella orsaker som kan ligga som grund för skillnader i rattfylleristatistiken, till exempel mängden narkotikabrott i respektive länder.

Vår hypotes innan undersökningens början var att fallen av rattfylleri eller grovt rattfylleri, i vilka chauffören varit påverkad av andra substanser än alkohol har ökat under åren.

Utöver att behandla statistiken, har vi även förklarat och redogjort för centrala begrepp samt termer, såsom rattfylleri, grovt rattfylleri, alkohol och narkotika. Förutom att redogöra för vad dessa betyder har vi också undersökt vilka narkotiska preparat som är de vanligaste förekommande vid fall av rattfylleri och grovt rattfylleri, samt förklarat vilken inverkan dessa har på en chaufförs körförmåga.

Ett annat ämne som lyfts fram i detta arbete är statistik som redogör för hur många gånger en person misstänkt för rattfylleri eller grovt rattfylleri och i samband med detta orsakat personskador och vållande till annans död.

Till polisens arbete hör, enligt polislagens första kapitel (Polislagen 1 kap. 1§) bland annat att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, förebygga, avslöja och utreda brott. En betydande del av det vardagliga arbetet inom trafiksektorn samt övervaknings- och alarmsektorn är trafikövervakning och ingripande i trafikbrott.

Allvarliga brott som förekommer i trafiken är rattfylleri och grovt rattfylleri. Dessa två kommer att fokuseras på i detta lärdomsprov. De senaste årens statistik från år 2020 och 2021 kan påverkas av färre blåsrazzior på grund av Covid-19 (Yle, 2020).

Det är enligt strafflagens 23 kap. 3§ mom. 1 olagligt att framföra ett fordon om ens alkoholhalt i blodet överskrider 0,5 promille eller 0,22 milligram per liter i utandningsluften. Enligt strafflagens 23 kap. 3§ 2 mom. döms också den till rattfylleri, som för ett motordrivet fordon efter att ha använt narkotika så att en verksam beståndsdel i narkotikan eller en ämnesomsättningsprodukt från den finns i hans blod under eller efter färden. För en person som konsumerat narkotiska preparat finns ingen skild brottsrubricering. Oavsett om man konsumerat alkohol så att det bryter mot lagen ovan, eller konsumerat narkotika och framfört ett fordon, så är det frågan om rattfylleri.

Vi har undersökt relationen mellan fall av rattfylleri när chauffören av ett fordon varit påverkad av alkohol, och fallen av rattfylleri när chauffören varit påverkad av narkotiska preparat under åren 2011 – 2021.

Enligt en statistikrapport publicerad på Institutet för hälsa och välfärds hemsida, i vilken man undersökt finländarnas inställning och attityd till narkotika, har man kunnat konstatera att finländarna i dagens samhälle mer öppetsinnande använder och testar på droger. Även procentandelen av finländarna som har testat droger har ökat enligt undersökningen. I artikeln nämns cannabis som den form av narkotika som är den vanligaste som personer väljer att testa, men även amfetamin, ecstasy och kokain har blivit vanligare (Julkari, 2018). I och med denna statistik väcktes frågan huruvida denna ändrade inställning till narkotika lett till växande antal narkotikabrott generellt i Finland och om detta framgår från statistiken.

Eftersom användningen av narkotiska substanser blir allt vanligare i Finland generellt, så finns det skäl att anta att även de narkotikarelaterade brotten ökar. Genom att lyfta fram denna statistik vill vi undersöka huruvida ökningen av narkotikabrott lett till att fallen av narkotikarelaterade fall av rattfylleri ökat.

I en artikel som publicerats av Turun Sanomat i januari 2021 står det att antalet fall av rattfylleri, i vilka narkotika varit det påverkande rusmedlet ökat mest på de områden där droganvändningen enligt Institutet för Hälsa- och Välfärd ökat mest. Institutet för Hälsa- och välfärd har publicerat sin statistik baserat på mätningar de utfört på avloppsvatten. Denna artikel stöder därmed teorin om ett samband mellan ökad mängd narkotikabrott och fall av rattfylleri, där narkotika varit den påverkade substansen. I arbetet presenteras tabeller och diagram över statistiken som tagits fram av Statistikcentralen och Institutet för hälsa och välfärd samt den svenska hemsidan Brottsförebyggande rådet.

Vi presenterar tabeller genom vilka vi redogör för hur många fall av rattfylleri eller grovt rattfylleri i vilka chauffören varit påverkad av endast alkohol förekommit, hur många fall av rattfylleri eller grovt

rattfylleri som förekommit då chauffören varit påverkad av narkotiska preparat samt hur många fall av rattfylleri och grovt rattfylleri i vilka chauffören varit påverkad av alkohol kombinerat med narkotiska preparat. Utöver detta har vi tagit fram statistik som jämför könsfördelningen på personerna som gjort sig skyldig till rattfylleri samt vilka åldersgrupper som oftast gör sig skyldiga till detta brott.

Med den här undersökningen vill vi sammanställa all väsentligaste information och statistik i ett lättåtkomligt och läsarvänligt dokument, genom vilket man kan bekanta sig med hur läget förändrats och se en möjlig trend angående rattfyllerifallens utveckling.

1.1 Syfte

Syftet med detta lärdomsprov är att undersöka om den ökade mängden narkotikarelaterade brott och den positivare inställningen till narkotika korrelerar med antal fall av rattfylleri och grovt rattfylleri. Detta gör vi genom att presentera statistik om fenomenet. Statistiken vi presenterar innefattar bland annat vilka rusmedel som oftast förekommer i fall av rattfylleri, den misstänktes ålder och kön. Syftet med detta är inte att skapa en profil för den typiska rattfylleristen, utan denna statistik presenterar vi för att läsaren ska få en så bra lägesbild som möjligt.

Genom att göra denna undersökning vill vi lyfta fram vikten av att en polisman är bekant med vad statistiken påvisar och hur vanligt det är att människor framför fordon under påverkan av narkotiska preparat.

För att placera den finländska statistiken i en kontext, valde vi att jämföra den finländska statistiken med svensk statistik inom samma område. Det kan anses vara av betydelse för denna undersökning att jämföra Finland med just Sverige, som är ett land som har ett växande problem med narkotika, vars befolkning är dubbelt så stor som Finlands, men som är ett land vars levnadssätt, värderingar och lagstiftning påminner mycket om det finländska samhället. Genom att jämföra dessa länder, vill vi se om vi kan hitta eventuella orsaker som kan ligga som grund för skillnader i rattfylleristatistiken, till exempel antalet narkotikarelaterade brott i respektive länder.

För att åstadkomma detta på ett så pålitligt och bra sätt som möjligt, formulerade vi fyra forskningsfrågor som vi ville ha svar på genom denna undersökning.

1. Hur stor är narkotikarattfylleriernas andel av det totala antalet fall av rattfylleri i Finland?
2. Vilken åldersgrupp gör sig oftast skyldig till narkotikarattfylleri?

3. Vilka är de vanligaste rusmedlen som förekommer i samband med rattfylleri?
4. Vad påvisar den finländska statistiken jämfört med svensk statistik?

1.2 Avgränsning

Narkotikaanvändningen ökar i hela Finland. Därför ansåg vi, att det mest givande och förklarande resultatet fås genom att inte avgränsa undersökningen allt för mycket geografiskt. Vi har valt att inkludera hela Finland som geografiskt område för vår undersökning. Vi har valt att inte jämföra olika orter eller delar av Finland med varandra. Orsaken till detta är att det redan gjorts lärdomsprov i Polisyreshögskolan i vilka det har fokuserats på specifika orter, men också för att detta inte är relevant eftersom vi vill undersöka vilken situationen är i hela landet.

Trots att vi inte jämför olika orter i Finland med varandra, så har vi valt att jämföra den finländska statistiken med svensk statistik. Den svenska statistiken som vi inkluderat i detta lärdomsprov är landsomfattande för Sverige.

Vi har inte enbart fokuserat på vanligt rattfylleri eller grovt rattfylleri, utan vi har inkluderat båda brottsrekvisiten i detta lärdomsprov. Även ålder och kön valde vi som variabler i denna undersökning, för att som vi tidigare nämnde i delkapitel 1.1 vill vi även undersöka om det går att urskilja någon trend utifrån den statistik som vi presenterar.

Vi valde att jämföra den finländska statistiken med statistik från Sverige av flera orsaker. Den svenska lagstiftningen och samhället påminner till stor del om det finländska. Detta underlättar jämförandet av statistiken, eftersom få faktorer skiljer länderna åt. Vi hittade inte heller någon tidigare undersökning i vilken man jämfört rattfylleristatistiken i Finland med Sverige. Lagstiftningen i de övriga nordiska länderna är också lik den finländska, men på grund av vår avsaknad av språkfärdigheter i de övriga nordiska språken valde vi att inte inkludera dessa i vår undersökning.

1.3 Tidigare undersökningar i ämnet

Narkotika och rattfylleri är ämnen som det skrivits flera lärdomsprov om i både Polisyreshögskolan och andra yrkeshögskolor. De lärdomsprov som vi presenterar under denna rubrik, är de som vi anser vara mest relevanta för vår undersökning, baserat på publikationsåren och vad som behandlats i undersökningarna.

Oskari Karevaara utförde sitt lärdomsprov "Huumerattijuopumusten osuus rattijuopumuksista Satakunnassa vuosina 2015–2020"¹, år 2021 i Polisyrkeshögskolan. I lärdomsprovet undersökte Karevaara (2021) drograttfylleriernas andel av alla rattfyllerifall i Satakunda under åren 2015 – 2020. Karevaaras (2021) lärdomsprov gick ut på att han ville undersöka på vilket sätt narkotikaanvändningen under åren han undersökt har förändrats, samt om detta även märks i statistiken över fallen av rattfylleri.

Som resultat av Karevaaras (2021) lärdomsprov lyfter han fram att år 2015 var 17 % av personerna som misstänkts för rattfylleri påverkade av endast narkotika eller av både narkotika och alkohol, jämfört med år 2020, då 45,5 % av alla som misstänkts för rattfylleri var påverkade av narkotika eller både narkotika och alkohol. Detta tyder på en ökning av narkotika i trafiken.

Ett annat lärdomsprov som skrivits år 2021 i Polisyrkeshögskolan, och som till stor del behandlar samma område som i Karevaaras (2021) lärdomsprov, är Ilari Rautiainens examensarbete "Huumerattien määrä suhteessa alkoratteihin Helsingissä 2010 – 2018"². Rautiainens (2021) examensarbete skiljer sig från Karevaaras (2021) genom att undersökningen gäller ett annat tidsspann och geografiskt område. Rautiainen (2021) har fokuserat på Helsingfors, och åren 2010 – 2018.

I sitt resultat lyfter Rautiainen (2021) fram att det har skett en ökning av narkotika i trafiken då man jämför år 2010 med år 2018. År 2018 hade fallen i vilka en misstänkt rattfyllerist var påverkad av narkotika ökat med 51,59 % jämfört med år 2012, samtidigt som fall av rattfylleri i vilka den misstänkte varit påverkad av alkohol år 2018 hade minskat med 32,47 % jämfört med år 2010.

Även i det tredje lärdomsprovet som vi presenterar under denna rubrik behandlas samma grundtanke som i Karevaaras (2021) och Rautiainens (2021) examensarbeten. Helmer Kangas skrev sitt lärdomsprov "Rattijuopumusten kehitys Meri-Lapissa vuosina 2010–2020"³ i Polisyrkeshögskolan år 2022. Till skillnad från Karevaaras (2021) och Rautiainens (2021) lärdomsprov, fokuserar inte Kangas (2022) på att undersöka droganvändningen i trafiken, utan han undersöker rattfyllerifallen som helhet.

¹ Narkotikarattfylleriernas andel av rattfyllerifallen i Satakunda under åren 2015 – 2020 (vår översättning)

² Narkotikarattfylleriernas antal i relation till alkoholrattfylleriernas i Helsingfors 2010 – 2018 (vår översättning)

³ Rattfyllerifallens utveckling i Meri-Lappi under åren 2010 – 2020 (vår översättning)

Kangas (2022) har avgränsat sitt arbete på ett annat sätt, eftersom han bland annat fokuserar på ett annat geografiskt område, och han har inte alls tagit grovt rattfylleri i beaktande.

Kangas (2022) skriver i sitt lärdomsprov att i det geografiska område han fokuserat på i sitt lärdomsprov, verkar trenden var den samma som i övriga Finland, det vill säga, den totala mängden av rattfylleri förblir mer eller mindre den samma, men fallen av rattfylleri i vilka den misstänkte varit påverkad av alkohol minskar, samtidigt som fallen i vilka den misstänkte varit påverkad av narkotika ökar.

Det har utförts en del lärdomsprov och undersökningar som behandlar liknande ämne som detta lärdomsprov. Vi valde att behandla Karevaaras (2021), Rautiainens (2021) och Kangas (2022) examensarbeten under denna rubrik. Det finns många likheter mellan vårt lärdomsprov och det tre som behandlats under denna rubrik. Grundtanken är långt den samma, men genom skillnader i avgränsningarna och jämförelsen med Sverige skiljer sig vårt lärdomsprov från Karevaaras (2021), Rautiainens (2021) och Kangas (2022) examensarbeten.

Resultaten som Karevaara (2021), Rautiainen (2021) och Kangas (2021) lyfter fram i sina examensarbeten stämmer långt överens med varandra. Människorna i Finland har blivit mer öppetsinnade att testa på olika former av narkotika. Detta har lett till att narkotikaanvändningen har ökat i landet, vilket stämmer överens med vad vi kommit fram till i vår undersökning.

2 Forskningsmetod

I detta kapitel kommer vi att redogöra för de forskningsmetoder som vi har använt oss av i detta lärdomsprov.

2.1 Kvantitativ metod

Med den kvantitativa metoden avser man de forskningssätt som går ut på att samla in numerisk data. Man skapar en teori och hypotes. Baserat på denna teori och hypotes samlar man in data som behövs. Då man har samlat in den data man behöver, bearbetar man den för att få fram den information som man vill ha. För att få ut denna information hämtar man procedurer från naturvetenskapliga värden. Dessa tolkar man sedan för att få en bild av det fenomen man vill undersöka. (Bryman, 2008 s. 150 – 151.)

Då man använder sig av data som någon annan samlat in kallas det för sekundäranalys. Fördelar med sekundäranalys är att man har tillgång till data av god kvalitet på kortare tid än om man skulle göra hela studien på egen hand. Ekonomiskt är det också ett bättre val att använda sig av data som redan finns att tillgå. (Bryman, 2008 s. 301.) Det finns statliga aktörer, vars uppgift är att samla in data, som de sedan framställer och gör tillgänglig för samhället att ta del av. Vid användning av data insamlad av andra, har man mera tid till analysen av den. Att samla in data är tidskrävande, vilket kan orsaka att analysen av den blir av sämre kvalitet om man blir tvungen att jobba under tidspress. (Bryman, 2008 s. 303.)

Användning av data som någon annan samlat in tidigare innebär vissa nackdelar. Det är sannolikt att den data som finns till förfogande inte är anpassad för det ändamål man skulle behöva det till. I stället blir man tvungen att kompromissa med de svar man får. Den data man använder sig av i sådana fall kallas för sekundärdata. (Eliasson, 2013 s. 53.) Den sekundärdata man erhållit och skall använda kan kräva bearbetning i form av redigering och i vissa situationer blir man tvungen att slå samman resultat från olika källor. Detta för med sig risken att man tolkar den data man fått och samlat in på fel sätt, speciellt om ämnet som forskas i är nytt och främmande för forskaren. (Heikkilä, 2004 s. 18.)

Då man använder sig av den kvantitativa metoden behövs ett tillräckligt stort urval av svar. Om urvalet är tillräckligt stort kan man till exempel erhålla resultat som visar på förändringar som skett inom det område man undersöker. Förändringen kan presenteras genom en graf eller figur. I forskning där en kvantitativ metod använts för att samla in och analysera resultat kan man se till exempel vilka förändringar som skett i samhället, medan den bakomliggande orsaken till förändring inte går att avläsa från grafen. (Heikkilä, 2004 s. 16.)

2.2 Statistikforskning

Syftet med statistikforskning är att lära sig av verkligheten. Detta görs genom att utföra observationer som sedan analyseras. Beroende på hur observationerna utförs, fås olika resultat och möjligheter vid dataanalys. (Nyquist, 2017 s. 205.)

Den metod som används i detta lärdomsprov är jämförande statistikundersökning. I statistikundersökning studeras en population. Det är ibland svårt att undersöka hela denna grupp och det kan vara ekonomiskt oöverkomligt att göra det. Det är då möjligt att använda sig av ett urval ur

denna hela population som man vill undersöka. Populationen är alltså den grupp man vill studera, medan urvalet är den grupp man faktiskt studerar. (Nyquist, 2017 s. 206.)

I detta lärdomsprov består populationen av alla de människor som kört påverkade av något rusmedel i Finland, och urvalet består av de personer som tagits fast för att köra under påverkan av någon olaglig substans. Detta betyder att vi inte har information om hela populationens storlek, utan vi har endast information om urvalets storlek. Det betyder att det finns ett mörkertal vars storlek är okänt.

Statistiken som använts i detta lärdomsprov är offentlig statistik. Att använda offentlig statistik inom samhällsvetenskaplig forskning är kontroversiellt. Den baserar sig på statliga och kommunala myndigheters registrering av sitt arbete, som sedan blir officiell statistik då den aggregeras. Offentlig statistik som berör brottsstatistik kan ofta vara missvisande, eftersom den endast innefattar de fall där någon anmält ett brott eller någon blivit fast för ett brott i samband med polisens övervakning. De brott som inte upptäcks, blir aldrig en del av denna statistik. Detta leder till att det finns ett mörkertal i statistiken inom den offentliga statistiken om brott och lagöverträdelser. (Bryman, 2008 s. 306 – 307.)

2.3 Tillvägagångssätt

För att kunna göra ett så geografiskt omfattande arbete som möjligt har vi använt oss av statistik som redan finns att tillgå. Skulle vi själva skulle samla data på antalet rattfyllerier, skulle urvalet för detta arbete vara avsevärt mindre, än om vi använde oss av den statistik som redan finns att tillgå. Det medför dock att vi inte alltid har tillgång till primärdata, utan vi är tvungna att arbeta med sekundärdata som inte alltid är anpassad för det ändamål vi har.

Statistiken som vi använt i denna undersökning är framkallad från öppna källor, det vill säga källor som vem som helst har tillgång till. Statistiken som vi använt för detta lärdomsprov har vi samlat in från Statistikcentralen, Institutet för hälsa och välfärd, Brottsförebyggande rådet och polisen. Statistik som krävt flera variabler, till exempel vilket rusmedel personen som misstänkts för rattfylleri har varit påverkad av, har vi samlat in från statistikcentralen. Statistiken som berör till exempel antalet blåsprov gjorda under ett specifikt år har tagits från den statistiken som polisen presenterat.

Från Statistikcentralens sidor kan specifik information hämtas, eftersom det finns olika variabler att välja mellan på deras sidor. Med hjälp av detta har det varit möjligt att få fram den exakta

informationen vi varit intresserade av. Då vi hittat informationen har vi överfört den till Excel-programmet. Med hjälp av Excel har vi framställt grafer baserat på den information som tagits fram.

2.4 Validitet och reliabilitet

I detta kapitel behandlas betydelsen av validitet och reliabilitet, samt vad det innebär för statistikforskning.

2.4.1 Validitet

Validitet besvarar frågeställningen "mäter vi det vi avser mäta?". Det vill säga ger mätproceduren de observationer man söker efter. För att en mätprocedur skall vara valid krävs att det resultat som fås ger en relevant representation av det man vill mäta. En mätprocess är inte antingen valid eller inte valid för det man mäter. Att mäta hur valid en mätprocess är, är svårt. (Nyquist 2017, s. 262.) Risken finns att man mäter något som inte behövs mätas, bara för att de går att mäta. Man skall alltså ställa sig frågan om de mätvärden gäller för det begrepp som undersöks. Om det finns anledning att ifrågasätta validiteten kan man ifrågasätta hela undersökningen. (Körner & Wahlgren 2005, s. 15.) En faktor som kan påverka validiteten specifikt då man kontrollerar offentlig statistik och brottsanmälningar, är att variationer kan bildas på grund av att allmänheten oftare anmäler brott som begås av en specifik etnisk grupp eller klass. Det kan också ske variation på grund av att polisen övervakar mera på ett område där en etnisk grupp eller klass utgör majoritet. (Bryman, 2008 s. 308–309.)

2.4.2 Reliabilitet

Reliabilitet syftar till att samma observation kan göras i utredningen om undersökningen upprepas. Reliabiliteten i undersökningen anses vara hög om observationerna är samma även om mätningen upprepas. Är det däremot möjligt att få ett annorlunda resultat vid upprepning av mätningen och variationen är stor, anses studien ha låg reliabilitet.

Reliabiliteten är speciellt låg vid användning av indirekta mätningar. Dessutom kan frågor i ett frågeformulär, som är bristfälligt formulerade eller har "dåliga" instruktioner få negativa konsekvenser för reliabiliteten. (Nyquist 2017, s. 263.)

Då man kontrollerar brottsstatistik, kan dess reliabilitet variera. Det kan till exempel bero på att definitioner gällande brott ändras och att allmänheten kräver mera övervakning beträffande specifika brottstyper, vilket leder till ökade resurser för att övervaka de specifika brottstyperna. Detta kan leda till att antalet lagöverträdelser inte ökar, men att mörkertalet minskar. (Bryman, 2008 s. 307 – 308.)

2.5 Forskningsetik

För att samhället skall kunna fortsätta utvecklas, krävs det forskning. Detta leder till att samhället och dess medlemmar har ett berättigat krav för att forskning görs. Detta kan kallas för forskningskrav och för med sig kravet om att forskning bedrivs och den görs med hög kvalitet. Förutom kravet på forskning, har samhället ett berättigat krav mot otillbörlig syn och att individerna av samhället inte utsätts för psykisk eller fysisk skada, förödmjukelse eller kränkning. Detta krav kan kallas för individskyddskravet. Individskyddskravet är det som står för grund för forskningsetiska principer. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 5.)

Individskyddskravet och forskningskravet måste vid varje forskning vägas mot varandra. Man måste väga den möjliga nya kunskapen man kan få genom forskning emot de eventuella negativa konsekvenserna som kan uppstå för den enskilda individen som lämnat uppgifter till forskning eller till en tredje person. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 5.)

De forskningsetiska principerna kan indelas i fyra huvudkrav utgående från individskyddskravet. De finns till för att hjälpa forskaren och är upplagda så forskaren skall kunna få stöd till sina beslut. Principerna utesluter inte det ansvar, som den enskilde forskaren har, utan fungerar som riktlinjer för forskaren. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 6).

2.5.1 Informationskravet

Det första kravet innefattar att forskaren skall informera de som berörs av forskningen. I detta fall kan forskningen delas in i tre olika kategorier: då undersökningsdeltagaren deltar aktivt, undersökningsdeltagaren deltar passivt och en kombination av dessa. Då det utförs forskning i vilken uppgifter hämtas från redan existerande myndighetsregister, anses det att deltagandet är passivt. Gällande denna typ av forskning är det upp till forskaren att bedöma, om man informerar de berörda i forskningen. I detta tar man i beaktande projektets storlek, vilka typer av variabler man har samt andra praktiska faktorer. I aktiv forskning, som innebär bland annat enkäter och intervjuer, skall man

meddela antingen före att det handlar om en forskning eller genast efter, om det annars skulle äventyra forskningen. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 7 – 8.)

I detta lärdomsprov har det använts en passiv metod genom att samla in data från myndighetsregister. Det har inte varit möjligt att få fram information av enskilda personer, utan endast statistik om dessa personer. Sett till den stora mängden personer och saknad av deras personuppgifter, har vi ansett att en anmälan om forskningen inte behövs.

2.5.2 Samtyckeskravet

Detta krav behandlar samtycket till en forskning. Forskaren skall inhämta samtycke från deltagarna i undersökningen och även av föräldrarna, om deltagarna är under 15 år gamla och undersökningen är av etiskt känslig karaktär. På samma sätt som informationskravet är även detta krav beroende av undersökningens karaktär. I aktiv forskning krävs det alltid samtycke av undersökningsdeltagaren, medan det i passiv forskning där informationen har hämtats från existerande myndighetsregister inte krävs något samtycke av deltagarna. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 9.)

Förutom att forskaren skall inhämta samtycke till forskningen, har deltagaren i forskningen möjlighet att självständigt bestämma hur länge och på vilka villkor hen vill delta. Deltagaren skall kunna avbryta deltagandet när den vill, utan att det orsakar negativa följder för deltagaren. Dessutom skall inte deltagandet eller avbrytandet i undersökningen utsättas för påtryckning eller påverkan. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 10.) I detta lärdomsprov har inte samtyckeskravet så stor betydelse, eftersom informationen och statistiken kommer från myndighetsregister.

2.5.3 Konfidentialitetskravet

De personuppgifter man samlar i samband med en undersökning skall behandlas med största möjliga konfidentialitet och personuppgifter skall förvaras på ett sådant sätt, att obehöriga personer inte har tillgång till dem. Detta kan skrivas som en regel, enligt vilken all personal i ett forskningsprojekt skall skriva under en förbindelse om tystnadsplikt gällande etiskt känsligt material. Det etiskt känsliga materialet skall vara omöjligt för en utomstående person att få tillgång till eller att någon skall kunna identifieras från informationen som rapporteras. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 12 – 13.)

I detta lärdomsprov är det omöjligt att känna igen någon person baserat på den information som rapporteras. Data som finns i lärdomsprovet består av statistik från hela Finland mellan åren 2011 – 2021 och från Sverige mellan åren 2012 – 2021 och är därmed inte specificerande.

2.5.4 Nyttjandekravet

Med nyttjandekravet menar man att uppgifter som har samlats in av enskilda personer endast får utnyttjas i forskningssammanhang och av andra forskare. De forskare som får tillgång till uppgifter av andra forskare, förbinder sig till samma förpliktelser som den som samlat in materialet. En forskare kan därmed inte sälja informationen vidare till ett företag. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 14.)

Data som samlats in om den enskilda individen kan inte heller användas emot personen. Man kan alltså inte göra beslut eller åtgärder mot personen gällande till exempel vård, utan att personen i fråga har godkänt det. (Vetenskapsrådet, 2002 s. 14.)

2.6 Komparativ metod

Med den komparativa metoden menar man att man undersöker åtminstone två olika fenomen, till exempel två olika samhällen och deras kulturer. Man försöker hitta både skillnader och likheter i dessa. Oftast innefattas den komparativa metoden i samhällsvetenskaplig forskning, för det är inte möjligt att göra samhällsvetenskaplig forskning om ett fenomen utan att ta i beaktande andra fenomen som har att göra med detta. (Melin m.fl., 2005 s. 53.)

Det finns olika sätt att göra komparativ forskning på. Man kan rikta in sig på att forma, testa och definiera teorier på nytt eller försöka hitta typiska egenskaper för ett specifikt samhälle. Man kan också tolka fenomen som är viktiga för samhället genom att analysera skillnader mellan samhällen. (Melin m.fl., 2005 s. 55.) Den komparativa metoden kan användas i bland annat statistisk forskning. Man kan till exempel göra komparativ forskning på offentlig statistik bland två olika länder, förutsatt att man har tillgång till samma data för båda länderna. Det här ligger också fokus på i detta lärdomsprov.

Det är viktigt att man kan skilja på likheter och olikheter då man utför jämförande forskning. Man måste vara säker på att de observationer och slutsatser man har dragit inte beror på helt olika fenomen. Det är också möjligt att skillnaderna beror på någon forskningsmässigt helt obefintlig sak om fenomenen skiljer. (Melin m.fl., 2005 s. 56.)

3 Centrala termer i undersökningen

Under denna rubrik behandlas centrala termer som förekommer i denna undersökning. Vi redogör för brottsrubriceringarna *rattfylleri* och *grovt rattfylleri* i Finland och Sverige, lyfter fram skillnaden mellan dessa samt förklarar vilken påverkan alkohol och narkotika har på människa.

3.1 Rattfylleri

I detta kapitel behandlas brottsrekvisiten *rattfylleri* och *grovt rattfylleri*, samt lagstiftningen i Finland och Sverige.

3.1.1 Rattfylleri i Finland

Enligt strafflagens 23 kapitel 3§ gör en person sig skyldig till rattfylleri i Finland om den framför, eller har framfört ett motordrivet fordon eller spårvagn efter att han eller hon förtärt alkohol i en sådan mängd att alkoholhalten under eller efter färden är minst 0,5 promille i blodet eller minst 0,22 milligram per liter i utandningsluften. (Finlex, 2023.)

För rattfylleri döms också den som framför ett motordrivet fordon eller en spårvagn efter att ha använt narkotika så att en verksam beståndsdel i narkotikan eller en ämnesomsättningsprodukt från den finns i hans eller hennes blod under eller efter färden. En person döms dock inte för rattfylleri om beståndsdelen eller ämnesomsättningsprodukten härrör från ett läkemedelspreparat som föraren har haft rätt att använda. Det vill säga, en person döms inte till rattfylleri om personen har rätt att använda det preparat som vid kontroll hittas i blodet. Personen skall då kunna bevisa att han eller hon har rätt att använda detta preparat genom att uppvisa ett recept för läkemedlet. (Finlex, 2023.)

För rattfylleri döms också den som för ett motordrivet fordon eller en spårvagn efter att ha intagit annat rusmedel än alkohol eller intagit sådant rusmedel och alkohol så att hans eller hennes förmåga till de prestationer som uppgiften kräver är nedsatt. Det vill säga, en person döms även för rattfylleri om alkoholhalten i utandningsluften eller i blodet inte överskrider de straffbara gränserna, men personen i kombination med alkoholen har konsumerat annat olagligt rusmedel. Straffet för rattfylleri är böter eller villkorligt fängelse i högst sex månader. (Finlex, 2023.)

3.1.2 Rattfylleri i Sverige

I Sverige gör man sig skyldig till rattfylleri om man framför ett motordrivet fordon eller en spårvagn efter att ha intagit alkohol i så stor mängd att alkoholkoncentrationen under eller efter färden uppgår till minst 0,2 promille i blodet eller 0,10 milligram per liter i utandningsluften. Personen som gjort sig skyldig till rattfylleri döms att betala böter eller till fängelse i högst sex månader. (Riksdagen, 2023.)

För rattfylleri enligt första stycket döms också den som framför ett motordrivet fordon eller en spårvagn efter att ha intagit narkotika så som avses i 8 § narkotikastrafflagen (1968:64) i så stor mängd att det under eller efter färden finns något narkotiskt ämne kvar i blodet. Detta gäller dock inte om narkotikan intagits i enlighet med läkares eller annan behörig receptutfärdares ordination. (Riksdagen, 2023.)

3.1.3 Grovt rattfylleri i Finland

I strafflagens 23 kapitel 4§ behandlas grovt rattfylleri. I Finland gör en person sig skyldig till grovt rattfylleri om han eller hon har konsumerat alkohol så att alkoholhalten i utandningsluften är minst 0,53 milligram per liter, eller minst 1,2 promille i blodet. Man tar även hänsyn till huruvida chaufförens förmåga till de prestationer som krävs vid framförande av ett motordrivet fordon är märkbart nedsatt. Dessa är observationer polismannen själv kan göra, och något som sedan vid ett eventuellt blodprovstagande kan undersökas av läkare i form av en så kallad klinisk undersökning på den misstänkte. Den kliniska undersökningen går ut på att läkaren ställer frågor till den misstänkte som han eller hon ombeds svara på, samt utför olika motoriska test på den misstänkte. (Finlex, 2023.)

Likaså döms också en person till grovt rattfylleri om han eller hon konsumerat annat rusmedel än alkohol i en sådan mängd att den misstänktes förmåga till de prestationer som uppgiften kräver är märkbart nedsatt. Utöver detta måste även övriga omständigheter tagas i beaktande och brottet ska ha varit ämnat att äventyra andras säkerhet. Det vill säga man tar i beaktande exempelvis vilken tid på dygnet och på hurudan väg det misstänkta brottet begåtts samt hur situationen varit i sin helhet. (Finlex, 2023.)

Om alla dessa tidigare uppräknade kriterier uppfylls, ska person som gjort sig skyldig till grovt rattfylleri dömas till minst 60 dagsböter eller till fängelse i högst två år. (Finlex, 2023.)

3.1.4 Grovt rattfylleri i Sverige

I Sverige lyder paragrafen i vilken redogörs för grovt rattfylleri enligt följande: en person som gjort sig skyldig till grovt rattfylleri skall dömas att betala böter eller till fängelse i högst två år.

Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om:

1. föraren har haft en alkoholkoncentration som uppgått till minst 1,0 promille i blodet eller 0,50 milligram per liter i utandningsluften,
2. föraren annars har varit avsevärt påverkad av alkohol eller något annat medel, eller
3. framförandet av fordonet har inneburit en påtaglig fara för trafiksäkerheten. (Riksdagen, 2023.)

3.1.5 Jämförelse av lagstiftningen beträffande rattfylleri och grovt rattfylleri i Finland och Sverige

Då man jämför lagstiftning beträffande rattfylleri och grovt rattfylleri mellan Finland och Sverige finns det skillnader. I Finland är gränsen för både rattfylleri och grovt rattfylleri högre än i Sverige. I Finland är gränsen för rattfylleri 0.22 milligram per liter i utandningsluften eller 0,5 promille i blodet. I Sverige är motsvarande gräns 0.1 milligram per liter i utandningsluften eller 0.2 promille i blodet. I Finland är gränsen för grovt rattfylleri 0.53 milligram per liter i utandningsluften eller 1,2 promille i blodet. I Sverige är gränsen för motsvarande brott 0.5 milligram per liter i utandningsluften eller 1 promille i blodet. (Finlex, 2023; Riksdagen, 2023.)

Straffet för båda brotten är de samma i både Finland och Sverige, det vill säga, högst sex månader fängelse för rattfylleri, och högst två år fängelse för grovt rattfylleri. (Finlex, 2023; Riksdagen, 2023.)

Lagstiftningen gällande rattfylleri då en person intagit narkotika är också väldigt lik länderna emellan. Det som skiljer länderna åt är att Finlands lag lyder, att om blodet innehåller narkotika eller dess omsättningsprodukt, döms personen för rattfylleri. Sveriges motsvarande lag lyder, att blodet skall innehålla narkotiskt preparat under eller efter färden. (Finlex, 2023; Riksdagen, 2023.)

Både den finländska och svenska lagstiftningen tar i beaktande ämnen som finns i blodet på grund av något läkemedel personen brukat men som en läkare skrivit recept på. Det betyder att det är tillåtet för en person att ha någon form av olaglig substans i sitt blod, så länge personen har recept för

läkemedlet och mängden som konstateras i samband med blodprov är inom de tillåtna gränserna för det specifika läkemedlet. (Finlex, 2023; Riksdagen, 2023.)

3.2 Alkohol

Alkohol är ett rusmedel som i Finland är lagligt att konsumera för alla som fyllt 18 år. Även om det är lagligt, är det skadligt för människan och har efter konsumtion märkbara negativa effekter på kroppen och sinnet. Alkohol förlamar det centrala nervsystemet. Detta leder till klumpighet och försvagande av hjärnfunktioner, vilket i sin tur leder till att de kognitiva förmågor som behövs i trafiken såsom observationsförmåga, reaktionsförmåga, beslutsförmåga, impulskontroll och balans försämras.

Effekterna alkohol har på människan är lika för alla men i vilken grad en person påverkas av dessa kan bero på olika faktorer. Också mängden alkohol en person konsumerat spelar in på hur mycket en person påverkas av de tidigare uppräknade effekterna av alkohol. Utöver detta är även vissa personer från födseln mera känsliga för alkohol än andra, men även personens kön, ålder och kroppsvikt spelar in på alkoholtoleransen. (Päihdelinkki, 2023.)

Något som också förekommer och blir allt vanligare, i och med att användningen av narkotika blir vanligare i samhället, är så kallat "blandbruk". Det innebär att man kombinerar intaget av alkohol med narkotiska preparat och läkemedel. Detta görs eftersom alkohol integrerar med vissa former av dessa preparat. Exempelvis Benzodiazepiner och opioder är narkotiska preparat som förstärker ruset en person får av att konsumera alkohol. I nästa delkapitel går vi närmare in på vad narkotika är och hurdan inverkan de har på kroppen.

3.3 Narkotika

Narkotika är rusmedel som förekommer i många olika former och brukas på olika sätt. Det är ämnen som är beroendeframkallande och har en euforisk effekt på det mänskliga psyket. I Finland är narkotika olagligt i alla former. Det finns dock läkemedel som klassas som narkotika och dessa är endast tillåtna att användas av personer som har recept för dessa.

Narkotika brukas på olika sätt, vanligtvis genom att röka, sniffa, som tabletter, pulver, kapslar eller genom att injicera. Detta beror på vilket slag av narkotika som brukas. (Päihdelinkki, 2023.)

Under kapitel 4 i detta arbete går vi närmare in på de enskilda former av narkotika som är vanligast i Finland samt dess inverkan på personen som konsumerat preparatet.

Enligt Päihdelinkki (2023) kan narkotika delas in i två grupper; uppiggande och lugnande. Av de uppiggande drogerna höjs humöret för en stund och personen som tagit preparatet blir aktivare, medan de lugnande preparaten gör en person lugn och avslappnad. Vissa lugnande former av narkotika kan även ge användaren hallucinationer. På samma sätt som alkohol, som också kan klassas som en drog, påverkar narkotikan en persons omdöme, förmåga att fatta beslut och motorik.

Skillnaden mellan alkohol och narkotika är dock att det, enligt lag, finns en gräns för hur mycket alkohol en person får ha i blodet eller utandningsluften och framföra ett fordon (Finlex, 2023). Beträffande narkotika råder det nolltolerans i trafiken. Till skillnad från alkohol är det inte möjligt att utföra ett blåsprov på en chaufför för att se om chauffören är påverkad av narkotika. Detta kan man ta reda på genom att genomföra ett så kallat Drug wipe-test. Om testet visar indikationer på att en person konsumerat narkotika, måste personen föras på blodprov. Det är genom blodprovresultatet det är möjligt att konstatera vilken narkotika samt hur mycket av preparatet det finns i den misstänkte personens kropp.

4 Olika former av narkotika som förekommer i fall av rattfylleri

I fall av rattfylleri kan personen som gör sig misstänkt för brott vara påverkad av ett eller flera rusmedel samtidigt. I detta kapitel behandlar vi olika rusmedel en person kan vara påverkad av. Narkotika kan delas upp i olika undergrupper: stimulerande, lugnande och hallucinogena droger. Förutom dessa, kan även marijuana anses utgöra en egen grupp, eftersom det kan påverka personer på olika sätt. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 5.)

4.1 Lugnande droger

De lugnande drogerna påverkar människan genom att ha en lugnande inverkan på nervsystemet. Detta leder till exempel till att människan blir lugn och preparatet har en bedövande effekt. De påverkar också medvetandet och impulskontrollen på ett negativt sätt. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 61.)

4.1.1 Opioider

Opioider tillverkades ursprungligen som smärtstillande mediciner från opium. Opium och dess verkan som smärtstillande medel var känt redan 3000 f.Kr. Redan på 1800-talet tillverkade man morfin, som då användes som smärtstillande medicin. Det finns även syntetiskt tillverkade opioider, som kan vara upp till 100 gånger starkare än morfin. Opioider är den största orsaken till dödsfall vid överdosering. (Lejonmarck, 2019 s. 45.)

4.1.1.1 Heroin

Heroin är framkallat från morfin, ursprungligen för att bekämpa det beroende som uppstod på grund av morfinet. Heroinet har samma verkningsätt som morfin, men är upp till 10 gånger starkare. Detta ledde till att heroin snabbt blev populärare än morfin bland missbrukare. (Dahl & Hirschovits, s. 61.)

Heroin framkallar en euforisk känsla hos användaren. Kort därefter, redan efter någon minut efter att heroinet injicerats, påverkar heroinet det centrala nervsystemet och har en lugnande effekt. Det kan leda till att personens puls sjunker, blodtrycket sjunker, andningen blir långsammare och reflexerna samt rörelserna blir långsammare. (Dahl & Hirschovits, s. 62–63.)

4.1.1.2 Buprenorfin

Buprenorfin är ett läkemedel som används som smärtstillande medicin. På 1990-talet skrev privata läkare ut Subutex som ett substitutionsläkemedel för opiatberoende, främst heroinberoende. Subutex är ett av de många försäljningsnamnen för Buprenorfin. Subutex började missbrukas. Subutex smugglas till Finland främst från Frankrike, där läkarna skriver ut medicinen med låg tröskel. (Dahl & Hirschovits, 2002 s. 67.)

4.2 Stimulerande droger

Den andra grupp som narkotika delas in i är stimulerande droger. Dessa påverkar människokroppen på ett motsatt sätt jämfört med de lugnande drogerna: användaren blir piggare och aktivare och preparatet minskar tröttheten och hungern. (Lejonmarck, 2019 s. 45.)

4.2.1 Amfetamin

Amfetamin är tillsammans med cannabis det vanligaste narkotikapreparatet som används i Finland. Detta framkommer från statistik om antalet fall tingsrätten gett dom på år 2019. (Statistikcentralen, 2023.) Amfetamin ger användaren en euforisk känsla och användarens självskärhet ökar. Trots detta orsakar amfetamin att misstag vid uppgifter som kräver precision inträffar, till exempel vid framförande av bil eller andra motorfordon. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 31.)

4.2.2 Metamfetamin

Metamfetamin verkar på samma sätt som amfetamin, förutom att den stimulerande verkan inte är lika kraftig. Ett rus på metamfetamin håller dock i sig mycket längre än vad ett amfetaminrus gör. Ett metamfetaminrus kan vara till och med upp till 20 timmar, medan amfetamin verkar upp till 6 timmar. Metamfetamin orsakar paranoia och är mera dödlig vid lägre doser än amfetamin. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 37.)

4.2.3 Kokain

Kokain tillverkas av kokabuskens löv, främst i Sydamerika, men även i Afrika och Asien. Kokain är en vit, pulverformad narkotika. Kokain brukas främst genom att inhalera pulvret i näsan, men man kan också injicera eller till och med röka det. Kokain påverkar kroppen stimulerande, vilket kan ses genom förhöjd puls, höjt blodtryck och kroppens temperatur kan stiga, vilket i sin tur leder till att man börjar frysa. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 51.)

En variant av kokain är crack, som påverkar användaren på samma sätt som kokain. Crack används främst genom att röka, vilket gör att verkan kommer mycket snabbare och kraftigare, men även avtar snabbt efter avnjutandet. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 55.)

4.3 Cannabisprodukter

Cannabisprodukter utgör en egen undergrupp och kan inte klassas varken som stimulerande eller lugnande droger. De vanligaste cannabisprodukterna är marijuana, hasch och cannabisolja. Trots de olika formerna av cannabisprodukter, har de alla liknande påverkan på användaren. De har alla sitt ursprung från en växt som heter Cannabis sativa. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 7.) Cannabis är en av de vanligaste drogerna som används i Finland (Statistikcentralen, 2023).

Hasch får man från Cannabis sativa-växtens blomning, vilken utsöndrar en klibbig, kåda-liknande vätska. Hasch förekommer främst som bruna plattor, men även som små bitar eller pulver. Marijuana består av växtens blad, blomning och stjälken av växten. Man torkar delarna och efter det kan man till exempel röka marijuana eller använda det som en ingrediens i bakelser. Cannabisolja är ett oljeextrakt, som växten innehåller. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 7.)

4.3.1 Påverkan på användaren

Cannabis sativa-växten innehåller Tetrahydrokannabinol, som är den substans som påverkar användaren mest. Tetrahydrokannabinol, förkortat THC, är bara ett av totalt 61 ämnen i Cannabis sativa-växten, som har konstaterats ha en drogande verkan då den avnjuts. Detta leder till att cannabis samtidigt har hallucinogen, stimulerande och lugnande påverkan på användaren. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 7.)

Cannabis kan ge användaren röda ögon, förhöjd puls, variation i blodtrycket och illamående. Dessutom påverkar cannabis den motoriska koordinationen, vilket gör att till exempel framförande av motorfordon under påverkan av cannabis kan vara försämrat. (Dahl & Hirschovitz, 2002 s. 8–9 .)

4.4 Den vanligaste narkotikan i samband med rattfylleri i Finland

Kriminaltekniska laboratoriet har gett ut data angående vilka de vanligaste substanserna i fall av rattfylleri är i samband med narkotikarelaterade fall av rattfylleri år 2021. Den vanligaste enskilda narkotikan som påträffats i blodprovet hos den misstänkte är amfetamin, med totalt 6 228 fall. Benzodiazepiner, som hör under opioider och omfattas av bland annat Buprenorfin och Alpratsolam, är den vanligaste gruppen av läkemedel som förekommer i totalt 10 908 fall av rattfylleri. (Polisen, 2021.)

Tetrahydrokannabinol förekommer i totalt 1 753 fall av rattfylleri (Polisen, 2021). Talet kan kännas lågt, då man tar i beaktande den information som framkommer i figur 2 i delkapitel 5. Enligt den figuren hade år 2018 upp till 24 % av befolkningen mellan 15 – 69 år testat cannabis under sin livstid.

Kokain förekom totalt i 300 fall av rattfylleri och metamfetamin i 268 fall. Antalet är inte lika stort som jämfört med tidigare nämnda narkotikasubstanserna, men värda att lyfta fram eftersom de är preparat som känns igen och har lyfts fram i populärkulturen, bland annat genom olika tv-serier. (Polisen, 2021.)

Det som nämns i rapporten från kriminaltekniska laboratoriet är att det, i de totalt 9 793 undersökta blodproverna förekommer i medeltal tre olika former av narkotika eller läkemedel per blodprov. (Polisen, 2021.) I teorin betyder detta att en person som misstänks för rattfylleri kan vara under påverkan av lugnande, stimulerande och cannabis på samma gång.

4.5 Polisens trafikövervakning och dess resurser

I Finland finns det lägst antal poliser i relation till befolkningsmängd jämfört med övriga EU-länder. Under de senaste åren har det skett förändringar i polisens budget som bidragit till förändringar berörande mängden personal. Mest resurser har lagts på brottsutredarna, medan resurserna för övervakning minskat. Innan år 2014 fanns en sektor inom polisen vid namn *rörliga polisen*. (Kietiväinen m.fl. 2022 s. 11.)

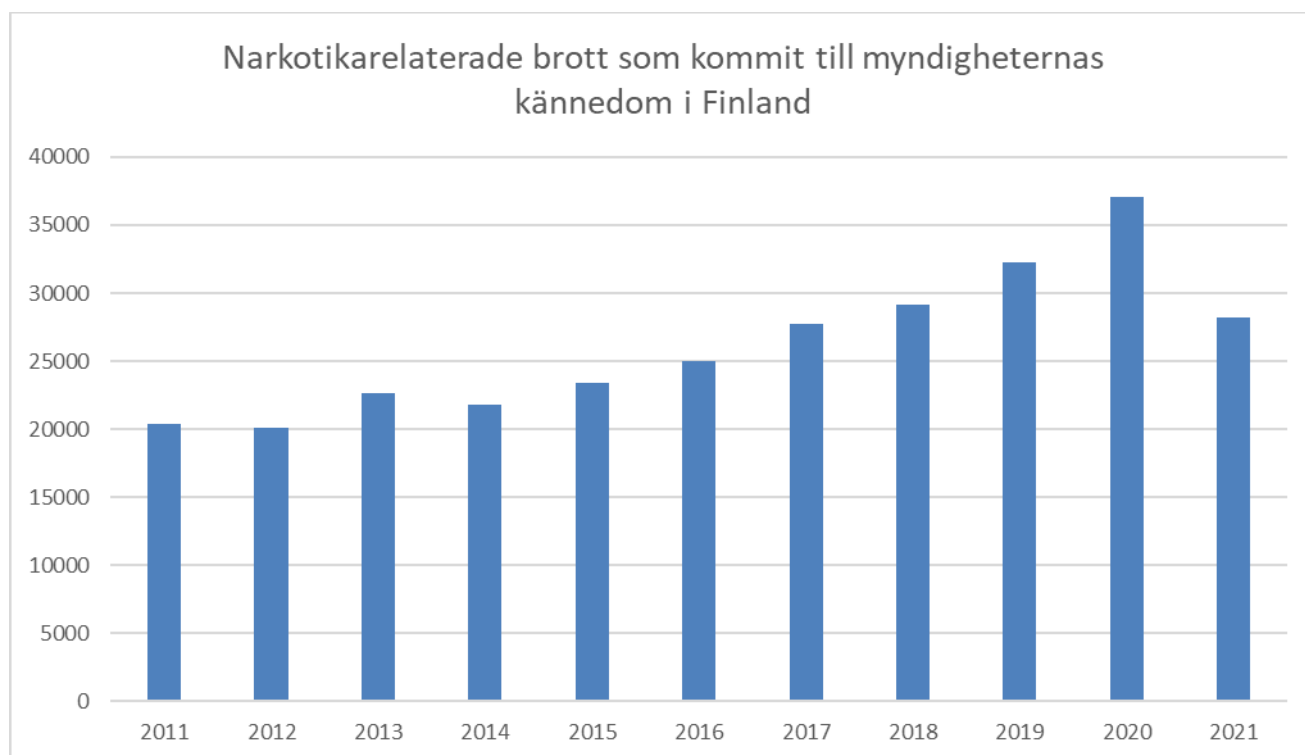
Den rörliga polisens huvudsakliga uppgift var trafikövervakning samt fördjupade kunskaper inom trafikrelaterade ärenden. Utöver detta var det konstablar som tillhörde den rörliga polisen som tillkallades till platser där det snabbt behövdes mycket polisresurser.

År 2014 integrerades den rörliga polisen till en del av ordningspolisen (Kietiväinen m.fl. 2022 s. 11). I dagens läge utförs trafikövervakningen i huvudsak av övervaknings- och alarmsektorn samt av trafikpolissektorn som bildades efter att den rörliga polisens verksamhet lades ner. Trafikpolissektorns uppgifter påminner till stor del om de uppgifter den rörliga polisen hade. Medan övervaknings- och alarmsektorn i regel sköter trafikövervakning i städer och tätorter, fokuserar trafikpolissektorn sin övervakning på landsvägar och glesbygd. Trafikpolissektorns konstablar besitter fördjupade kunskaper inom trafikrelaterade ärenden.

Trots att det dagligen befinner sig poliser både inom tätorterna och på glesbygden, är de fysiska områdena att övervaka med begränsade resurser omfattande. Eftersom polisen inte kan övervaka alla områden och vägar samtidigt, kan polisen endast ingripa i trafikförseelser och trafikbrott som polisen själv lägger märke till eller om någon anmält om en händelse till nödcentralen. Detta leder i sin tur till att en stor del trafikförseelser och trafikrelaterade brott aldrig kommer till polisens kännedom.

5 Statistik över rattfylleri i Finland under åren 2011 – 2021

Under denna rubrik tas fall av rattfylleri och grovt rattfylleri upp och presenteras som statistik och tabeller. Under rubriken behandlas den totala mängden fall av rattfylleri och grovt rattfylleri som kommit till myndigheternas kännedom under åren 2011 – 2021. Även könsfördelningen mellan personer som gjort sig skyldiga till rattfylleri och en tabell som redogör för fall av vållande av personskada samt dödsvållande presenteras. För att undersöka ett samband mellan narkotika och rattfylleri presenteras en tabell som redogör för narkotikarelaterade brottsens utveckling i Finland under åren för undersökningen (*Figur 1*).

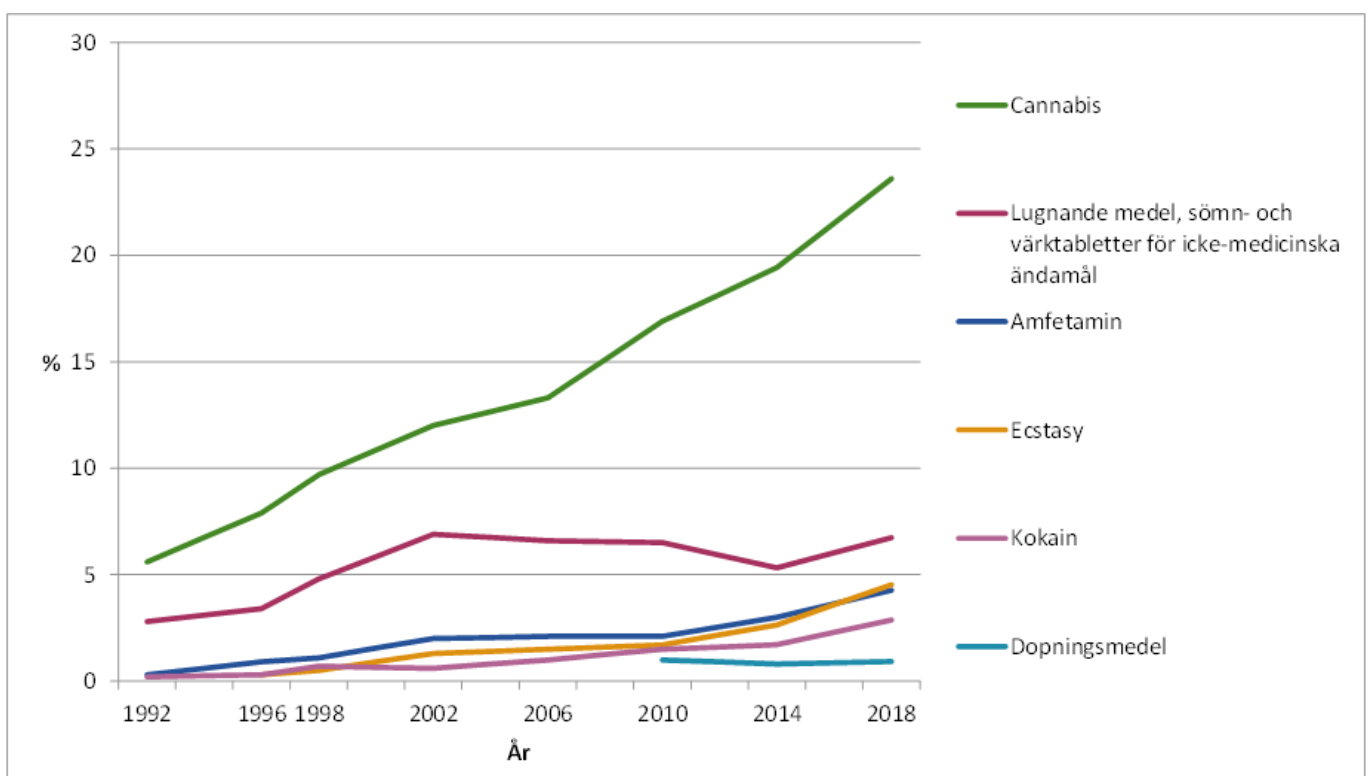

Figur 1. Narkotikarelaterade brott som kommit till myndigheternas kännedom. Källa: Statistikcentralen.

I figur 1 redogörs för de narkotikarelaterade brottsens utveckling i Finland under åren 2011 – 2021. Brotts som involverar narkotika förekommer under olika rubriceringar i Finland. I denna tabell har alla rubriceringar av narkotikarelaterade brott tagits i beaktande, för att kunna se hur den totala mängden narkotikarelaterade brott som begåtts i Finland förändrats under åren 2011 – 2021. Statistiken i figur 1 tyder på att mängden narkotikarelaterade brott i Finland har ökat. (Statistikcentralen, 2023.)

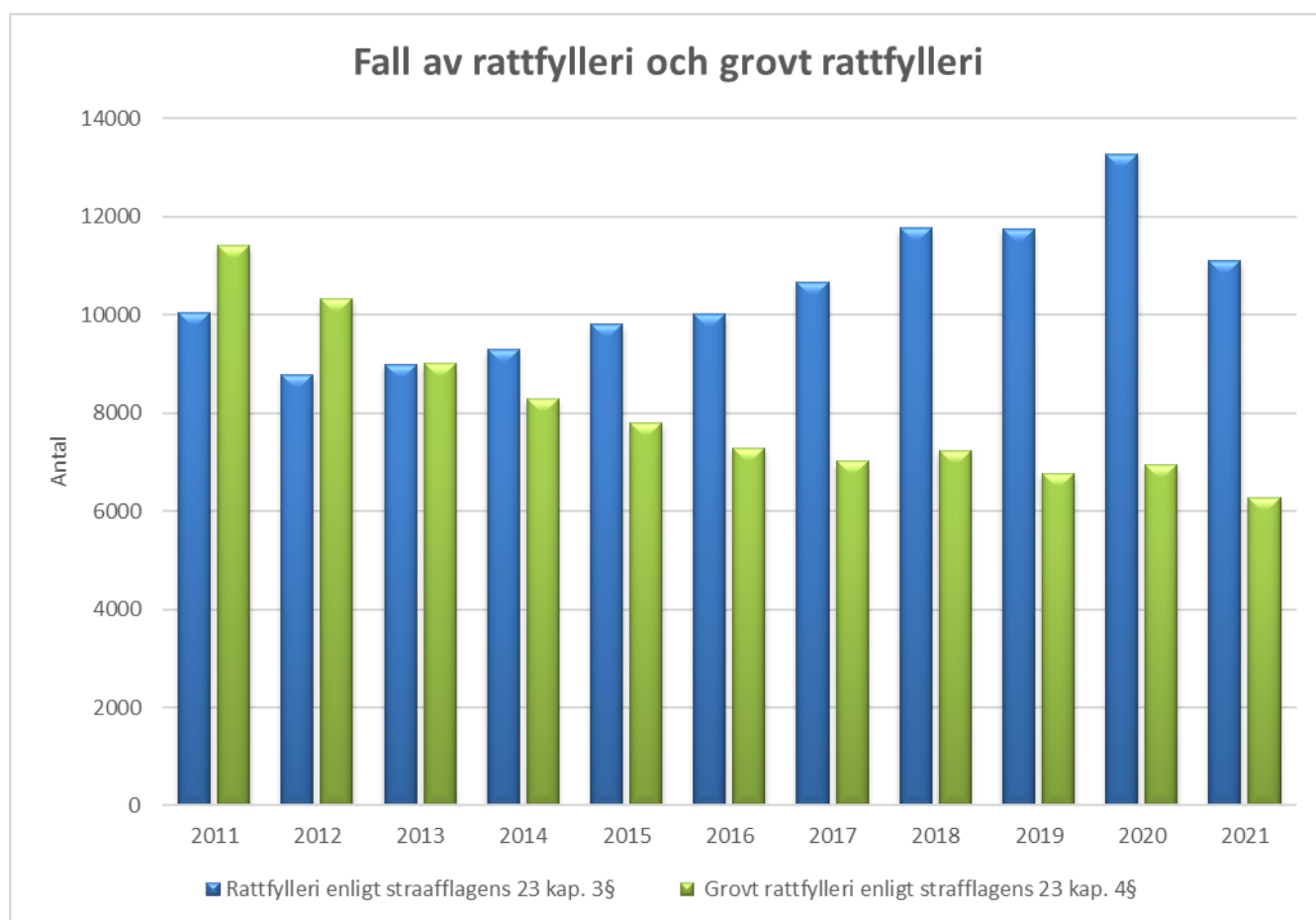
År 2011 var antalet narkotikarelaterade brott ca. 20 000 i Finland. År 2020 begicks flest antal narkotikarelaterade brott. Då var antalet ca. 36 000. Vad som även kan tydas från figur 1 är att de narkotikarelaterade brotten i Finland i regel har ökat från och med 2011 fram till 2020. Enligt figur 1 har ökningen efter år 2020 avtagit och antalet narkotikarelaterade brott som kommit till myndigheternas kännedom 2021 har åter minskat. Detta kan lyftas fram som avvikande sett till hur statistiken sett ut under de övriga åren för undersökningen. (Statistikcentralen, 2023.)

Narkotikabrott finns inskrivna i strafflagen. De vanligaste brottsrubriceringarna är straffbart bruk av narkotika, narkotikabrott eller grovt narkotikabrott. Merparten av de narkotikabrott som polisen avslöjar är straffbart bruk av narkotika. Med straffbart bruk av narkotika avses innehav av en liten mängd narkotika som tyder på eget bruk. I samband med narkotikabrott och grovt narkotikabrott sker det också att droger förmedlas, importeras eller odlas. I de flesta fall avgör mängden narkotika om det är ett grovt brott. (Polisen, 2022.)

Figur 2. I figuren redogörs för olika former av narkotika som människor i Finland testat. Källa: Institutet för hälsa och välfärd.

Figur 2 är publicerad på Institutet för hälsa och välfärds hemsida och relaterar till föregående stycken. I figuren redogörs för hur stor del av Finlands befolkning mellan 15 – 69 år som någon gång under sin livstid testat på någon form av narkotika. Enligt figur 2 är det speciellt cannabis som blivit vanligare. År 1992 hade cirka 6 % av befolkningen testat på cannabis, och enligt figur 2 har användandet av cannabis ständigt ökat fram till år 2018, då enligt artikeln 24 % av befolkningen testat eller använt cannabis. Det betyder alltså att experimenterandet med cannabis har fyrdubblats från år 1992 – 2018. Baserat på figur 2 kan det tolkas att användningen av alla rusmedel som beaktats i undersökningen ökat stadigt, i synnerhet från och med år 2014 och framåt. (Institutet för hälsa och välfärd, 2019.)

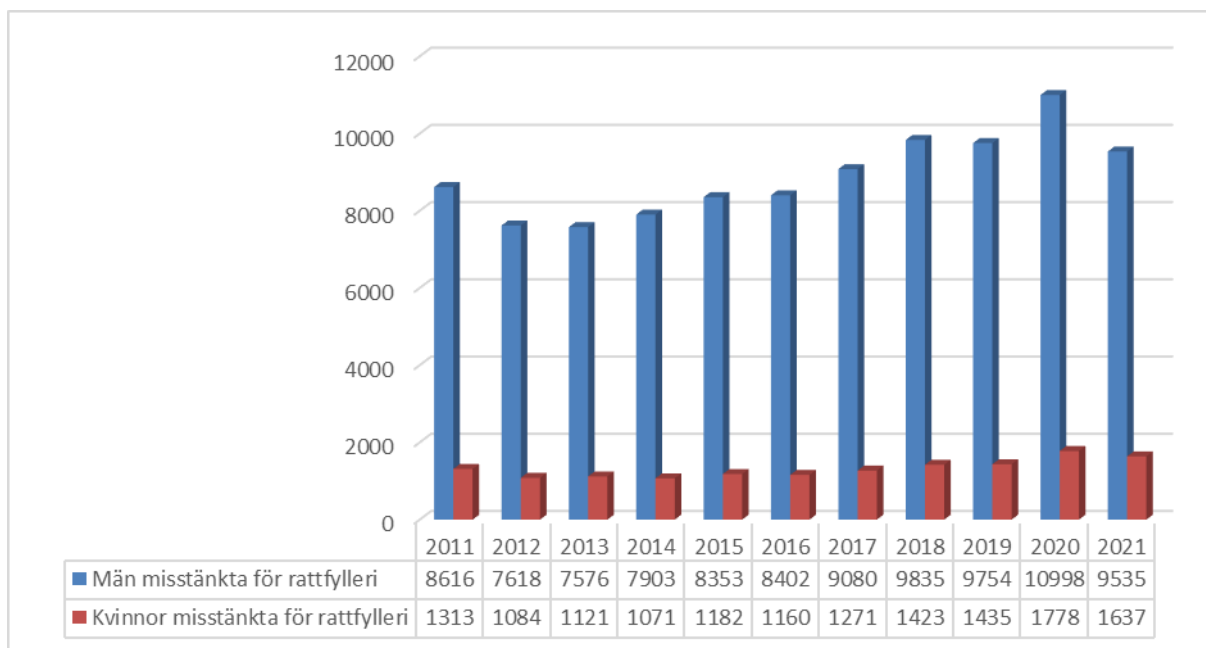
Figur 3. Fall av rattfylleri och grovt rattfylleri som kommit till myndigheternas kännedom under åren 2011 – 2021. Källa: Statistikcentralen.

I figur 3 redogörs för vad statistiken över fallen av rattfylleri och grovt rattfylleri påvisar och har förändrats under åren 2011 – 2021. Enligt figur 3 kom år 2011 21 453 fall av rattfylleri till myndigheternas kännedom. Av åren som tagits i beaktande för undersökningen är 2011 det år med

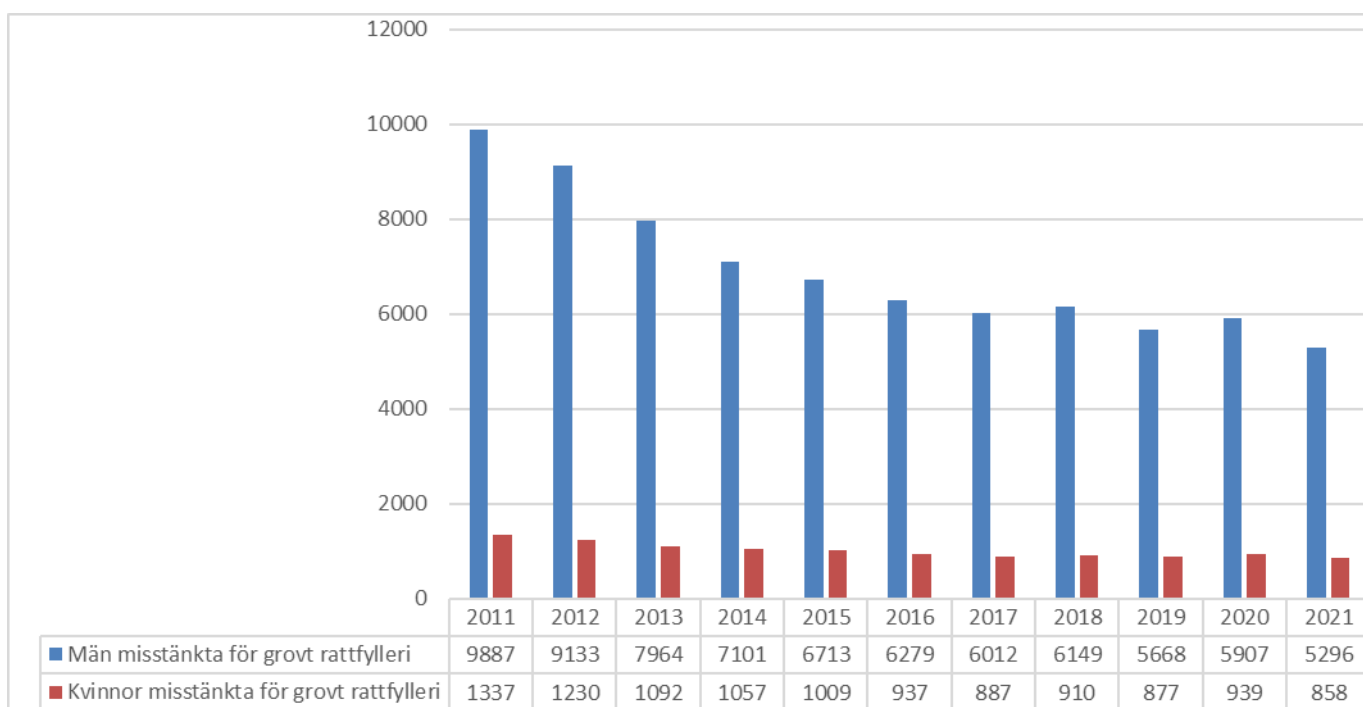
flest fall av rattfylleri. Det år med minst antal fall av rattfylleri är år 2016. Det året kom sammanlagt 17 296 fall av rattfylleri till myndigheternas kännedom. Det är en skillnad på totalt 4 157 fall av rattfylleri. Resterande år är någonstans där emellan. Från och med år 2012 verkar antalet fall av rattfylleri enligt strafflagens 23 kap. 3§ årligen ökat fram till år 2020 till följd av en minskning av rattfyllerifall år 2021. (Statistikcentralen, 2023.)

Figur 3 tyder på att den totala mängden fall av rattfylleri legat på en relativt jämn nivå under åren 2011 – 2021. På basis av siffrorna insamlade av Statistikcentralen, är snittskillnaden på fall av rattfylleri per dag 13 mellan år 2011 och år 2016. (Statistikcentralen, 2023.)

Trots att statistiken inte antyder någon stor antalsmässig förändring är det dock möjligt att se en annan relativt tydlig förändring under åren 2011 – 2021. Den är att fallen av grovt rattfylleri i regel minskat för varje år, medan fallen av rattfylleri, vilka inte uppfyller rubriceringen för grovt rattfylleri ökat. På samma gång som fallen av grovt rattfylleri minskar, så ökar fallen av "vanligt" rattfylleri. (Statistikcentralen, 2023.)

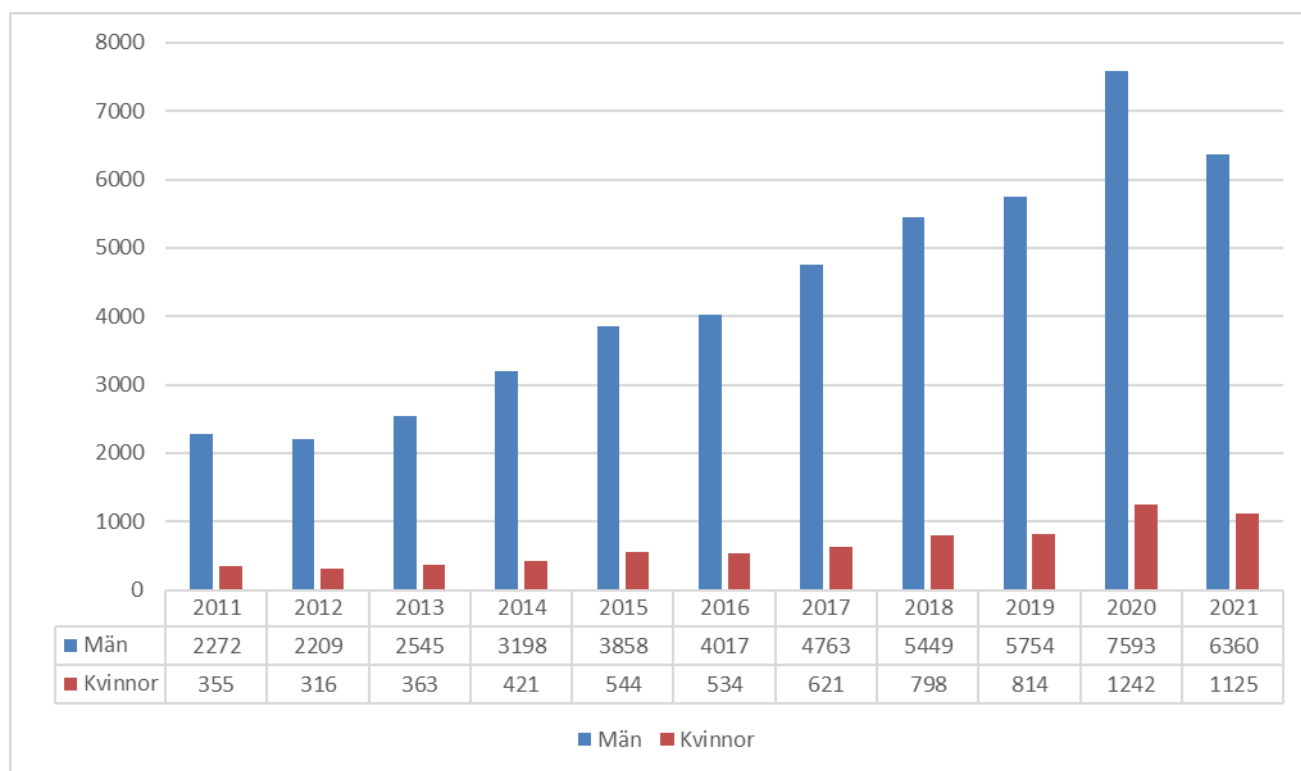
Figur 4. I figuren redogörs för förhållandet mellan män och kvinnor som gjort sig skyldiga till rattfylleri enligt Strafflagens 23 kap. 3§ under åren 2011 – 2021. Källa: Statistikcentralen.

Figur 5. I figuren redogörs för förhållandet mellan män och kvinnor som gjort sig skyldiga till grovt rattfylleri enligt Strafflagens 23 kap. 4§ under åren 2011 – 2021. Källa: Statistikcentralen.

Som kan avläsas från figur 4 och 5 är det betydligt oftare män som misstänks för rattfylleri än kvinnor i Finland. Utgående från figur 1 kan det tydas att fallen av rattfylleri enligt strafflagens 23 kap. 3§ ökat sedan år 2011 fram till år 2020. Efter 2020 har ökningen avtagit och år 2021 har antalet minskat. På basis av figur 4 är det inte möjligt att se någon drastisk ökning hos någondera kön i samband med rattfylleri, som skulle förklaras av denna trend. För båda könen kan man se en jämn ökning. (Statistikcentralen, 2023.)

Figur 5 påvisar också motsvarande tendenser, det vill säga, att män gör sig oftare skyldiga till grovt rattfylleri än kvinnor. Där är det dock möjligt att se en minskning av fall av grovt rattfylleri hos båda könen. Detta stämmer överens med figur 1 där man kan se att fallen av grovt rattfylleri minskat. (Statistikcentralen, 2023.)

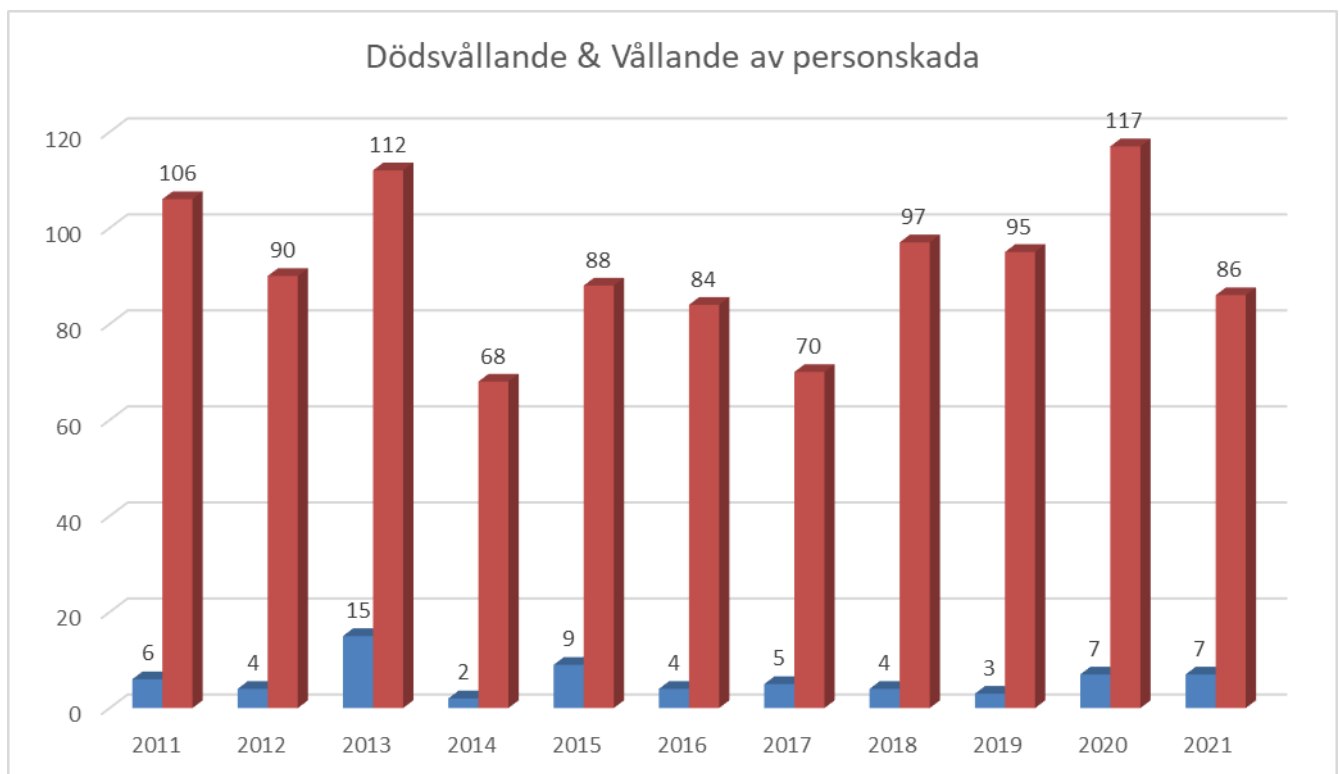
Figur 6. I figuren redogörs för könsfördelningen mellan personer som misstänks för rattfylleri i fall var den misstänkte varit påverkad av andra rusmedel än alkohol. Källa: Statistikcentralen.

Som statistiken i figur 4 och 5 låter tolkas är det män som oftare gör sig skyldiga till rattfylleri i Finland. Så är även fallet i figur 6 i vilken männens och kvinnornas andel av rattfyllerifall i vilka den misstänkte

varit påverkad av andra rusmedel än alkohol jämförs. Hos båda könen ser man en ökning i jämförelse med det år med minst fall och året med mest fall hos respektive kön. (Statistikcentralen, 2023.)

2012 var det år då minst antal män och kvinnor misstänktes för rattfylleri påverkade av andra rusmedel än alkohol. År 2012 misstänktes 2 209 män och 316 kvinnor. Det betyder att 1 893 fler män misstänktes för rattfylleri det året än kvinnor. Det år med flest fall för respektive kön är år 2020. Det året misstänktes 7 593 män, och 1 242 kvinnor. Det betyder att 6 351 fler män än kvinnor misstänktes för rattfylleri det året. (Statistikcentralen, 2023.)

Ökningen mellan könen är relativt jämn sett till personer misstänkta för rattfylleri i vilka den misstänkte varit påverkad av andra rusmedel än alkohol. Från år 2012 till 2020 har antalet för männens del stigit med ca. 3,5 gånger och för kvinnornas del har fallen ökat med ca. 4 gånger. Gemensamt för båda könen är att det skett en minskning år 2021 jämfört med föregående år. (Statistikcentralen, 2023.)

Figur 7. Dödsvållande och vållande av personskada i samband med rattfylleri. Källa: Statistikcentralen.

I figur 7 redogörs för fall i vilka den misstänkta för rattfylleri även i samband med rattfylleri misstänks för dödsvållande eller vållande av personskada. I den blå stapeln redogörs för fall av dödsvållande och i den röda för fall av vållande av personskada. (Statistikcentralen, 2023.)

Vållande av Personskada

Den som av oaktsamhet förorsakar någon annan en kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa, skall för vållande av personskada dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. (SL 21:10 §, 2023.)

Dödsvållande

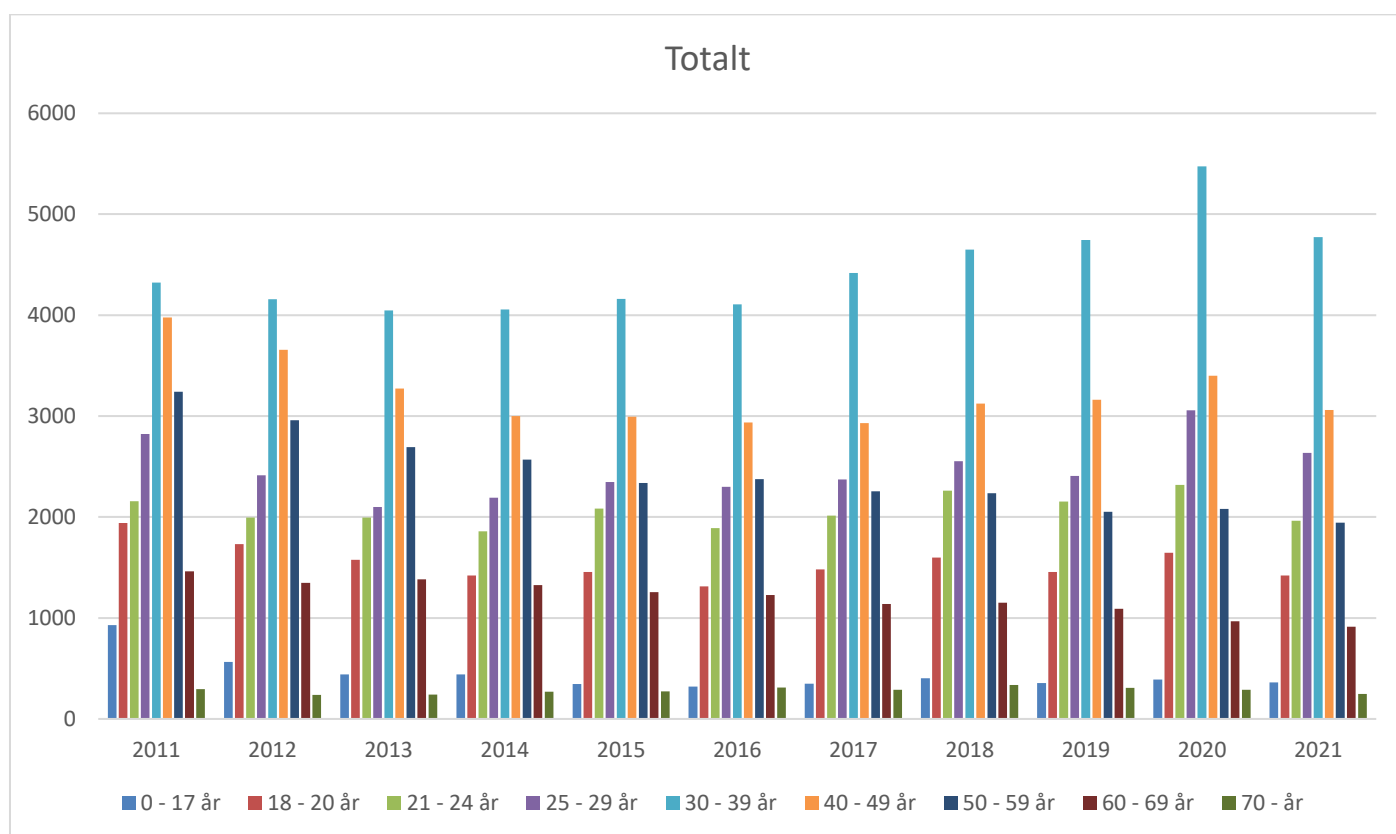
Den som av oaktsamhet förorsakar någon annans död skall för dödsvållande dömas till böter eller fängelse i högst två år. (SL 21:8 §, 2023.)

I figur 7 presenteras de fall i vilka en person som misstänks för rattfylleri eller grovt rattfylleri, utöver detta misstänks för vållande av personskada eller dödsvållande. Den blå stapeln utgör fall av dödsvållande, och den röda stapeln utgör fall av vållande av personskada. I enlighet med ovan skrivet

uppfylls brottsrubriceringarna genom att man av oaksamhet orsakar någon annan skada eller dess död. (Statistikcentralen, 2023.)

6 Ålder på personer som utretts för rattfylleri i Finland

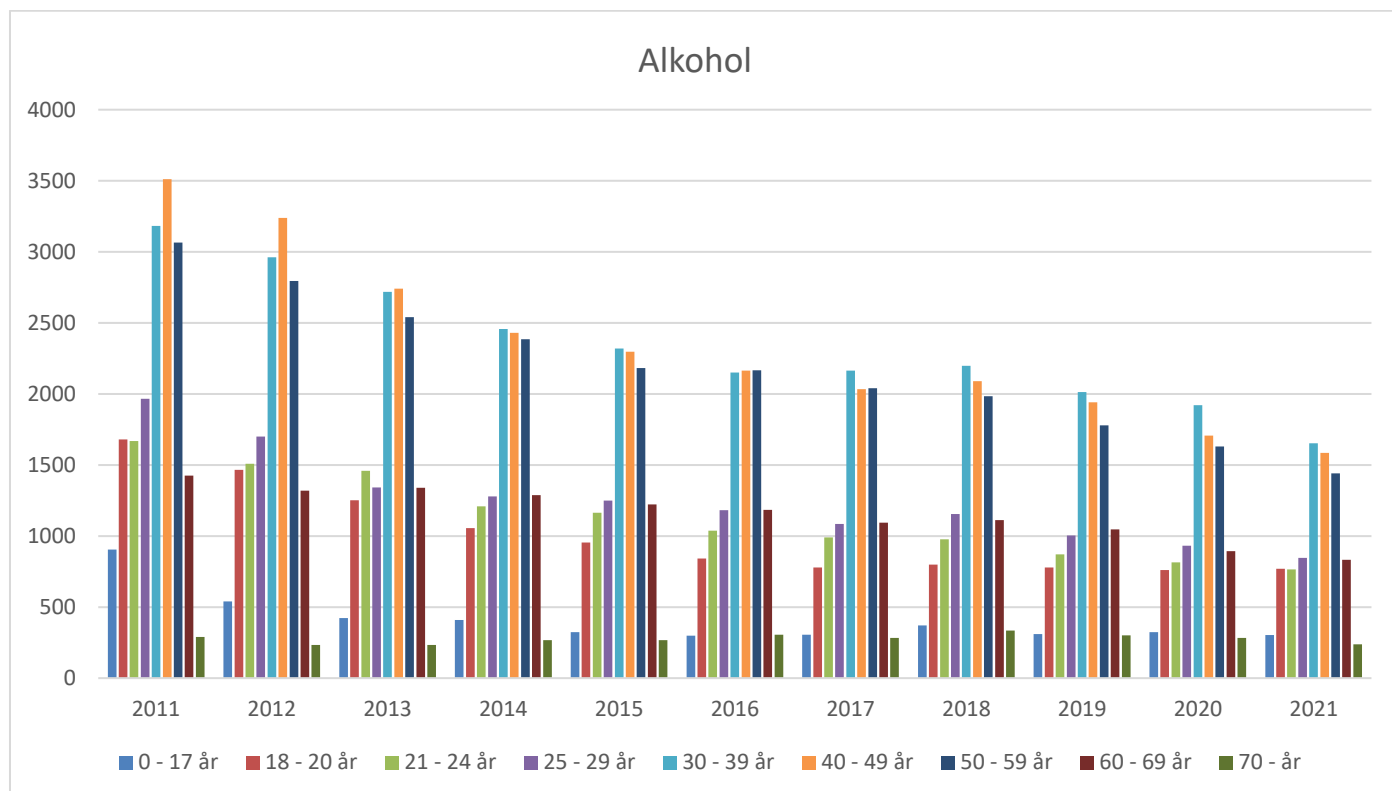
Under denna rubrik presenteras tabeller i vilka redogörs för åldern på de personer som utretts för rattfylleri. I tabellerna nedan redogörs för rattfyllerifallen som en helhet, det vill säga, i resultaten som kan avläsas från tabellerna beaktas både fall av rattfylleri och grovt rattfylleri.

Figur 8. Ålder på personer som utretts för rattfylleri och grovt rattfylleri. I figuren redogörs för både alkohol och andra rusmedel. Källa: Statistikcentralen.

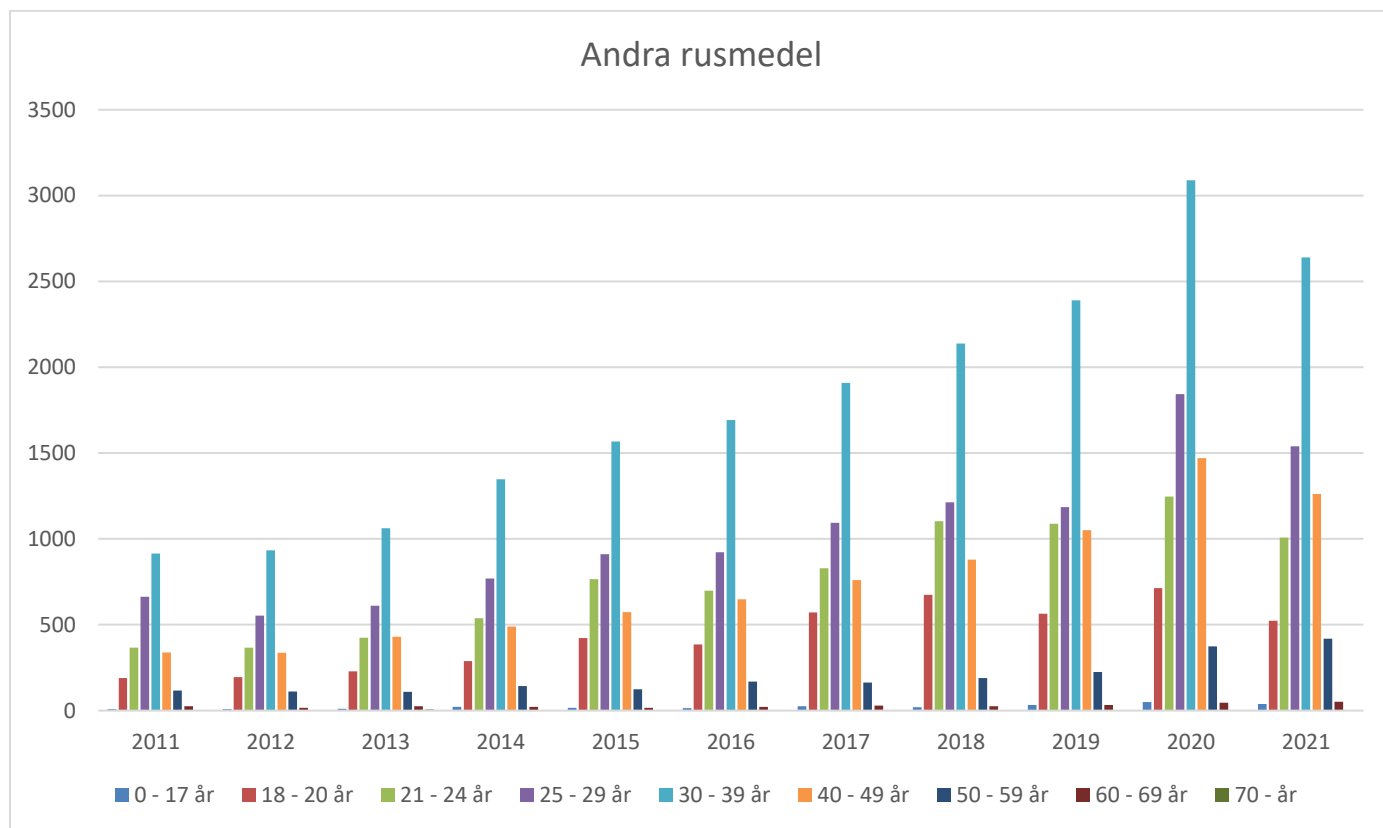
Från figur 8 kan avläsas att det gemensamt för varje år är åldersgruppen 30 – 39-åringar som oftast utretts för rattfylleri och grovt rattfylleri. Åldersgruppen som utretts näst mest för rattfylleri och grovt rattfylleri är 40 – 49-åringar. Efter dessa två åldersgrupper kan det från figuren avläsas att fördelningen mellan de övriga åldersgrupperna är jämnare. Framtill år 2016 var 50 – 59-åringar åldersgruppen som utretts tredje mest, men från och med år 2017 förändrades detta och

åldersgruppen bestående av 25 – 29-åringar passerade i statistiken och denna utveckling har fortsatt fram till år 2021. Åldersgrupperna i botten av statistiken representeras av 0 – 17-åringar och personer över 70 år. (Statistikcentralen, 2023.)

Figur 9. Ålder på personer som varit påverkade av alkohol och utretts för rattfylleri och grovt rattfylleri. Källa: Statistikcentralen.

I figur 9 redogörs för åldern på personer som varit påverkade av alkohol och utretts för rattfylleri samt grovt rattfylleri. I likhet med figur 8 är det 30 – 39 och 40 – 49-åringar som toppar statistiken varje år. Till skillnad från figur 8 är det åldersgruppen bestående av 50 – 59-åringar som befinner sig i topp av statistiken tillsammans med de två tidigare nämnda ålderskategorierna. Åldersgrupperna som mest sällan utretts för rattfylleri och grovt rattfylleri är de samma som i figur 8, det vill säga 0 – 17-åringar och personer över 70. (Statistikcentralen, 2023.)

Figur 10. Ålder på personer som varit påverkade av andra rusmedel än alkohol och utretts för rattfylleri eller grovt rattfylleri. Källa: Statistikcentralen.

Likheter kan avläsas mellan figur 10 och figur 8 samt 9. Åldersgruppen bestående av 30 – 39-åringar är åldersgruppen som oftast konstaterats påverkade av andra rusmedel i samband med att de utretts för rattfylleri eller grovt rattfylleri varje år. Åldersgruppen följs av 25 – 29, 40 – 49 och 21 – 24-åringar. I botten av statistiken i denna tabell återfinns 0 – 17, 60 – 69 och personer över 70 år.

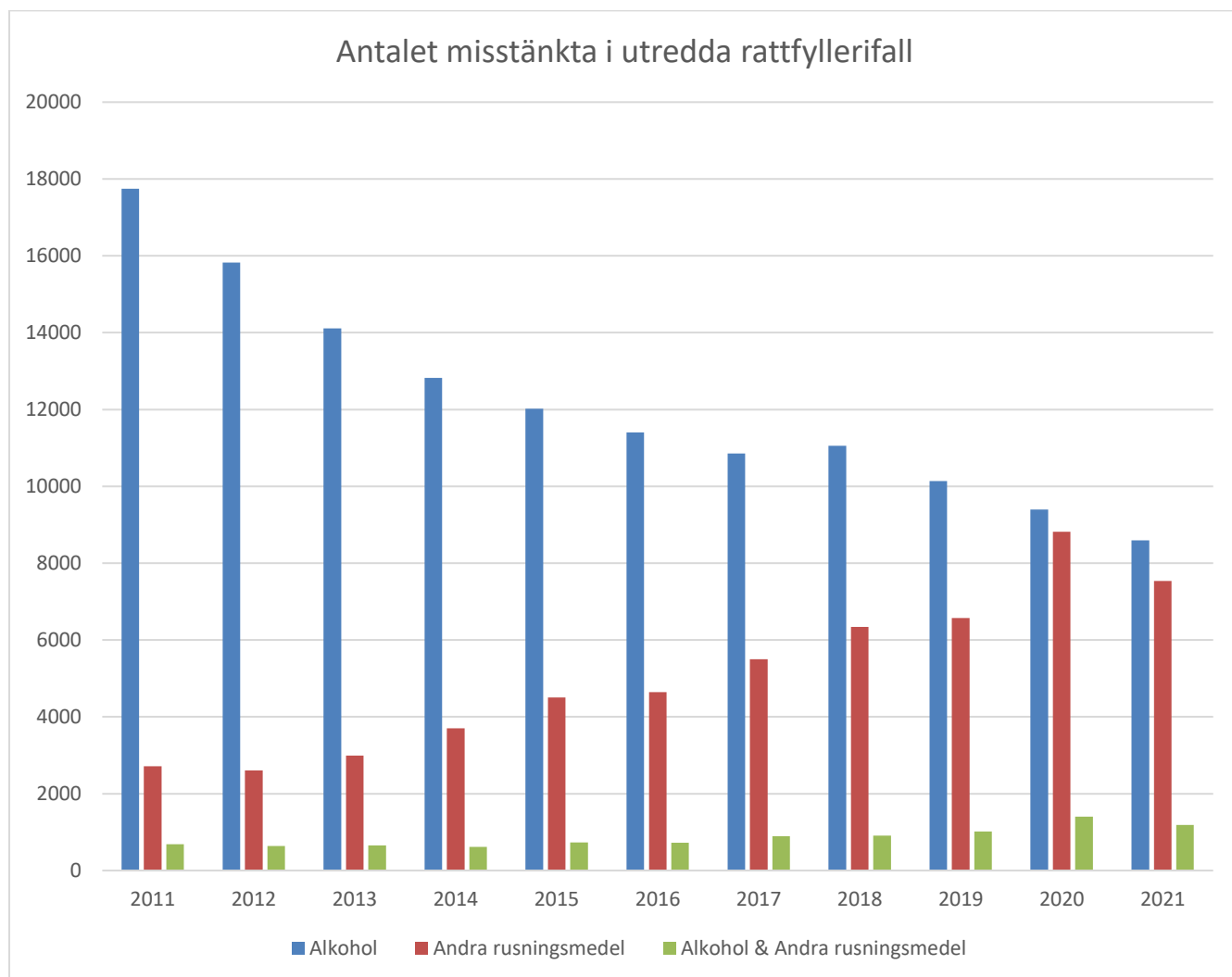
Utöver att man från tabellen kan läsa att andra rusmedel i trafiken generellt ökat från år 2011 – 2021 är det samma ålderskategorier som fortsätter toppa statistiken. (Statistikcentralen, 2023.)

Värt att lyfta fram och som berör figur 8, 9 och 10 är att personer i åldern 21 – 29 är uppdelade i två separata ålderskategorier (21 – 24 år och 25 – 29 år). Skulle dessa slås ihop till en gemensam stapel, skulle ålderskategorin motsvara en lika stor kategori som de andra åldersgrupperna i tabellerna. Detta skulle betyda att ålderskategorin som motsvarar 21 – 29-åringar var den åldersklass som utretts mest för rattfylleri och grovt rattfylleri under åren 2011 – 2021. Detta berör alla figurers resultat, med eventuellt några enstaka år som undantag. (Statistikcentralen, 2023.)

Även staplarna i vilka det redogörs för 18 – 20-åringars resultat är värda att lyfta fram. Även om gruppen är liten (åldersspannet sträcker sig enbart över tre år) utgör 18 – 20-åringar en stor del av alla rattfylleri- och grova rattfyllerifall. (Statistikcentralen, 2023.)

7 Förhållandet mellan alkohol- och narkotikarelaterade fall av rattfylleri i Finland under åren 2011 – 2021

I detta kapitel behandlas förhållandet mellan alkohol- och drograttfylleri under åren 2011 och 2021.

Figur 11. Antalet misstänkta i utredda rattfyllerifall i Finland under åren 2011 - 2021. Källa: Statistikcentralen.

I figur 11 redogörs för antalet rattfyllerifall per år mellan 2011 och 2021. I tabellen presenteras alkoholrattfylleri, rattfylleri under påverkan av andra rusningsmedel samt alkohol och andra rusmedel. (Statistikcentralen, 2023.)

Från figur 11 kan avläsas att antalet fall av rattfylleri i vilka det berusande medlet varit alkohol har minskat. Mellan åren 2011 och 2021 har antalet fall av alkoholrattfylleri nästan halverats, från 17 748 fall år 2011 till 8 595 fall år 2021. (Statistikcentralen, 2023.)

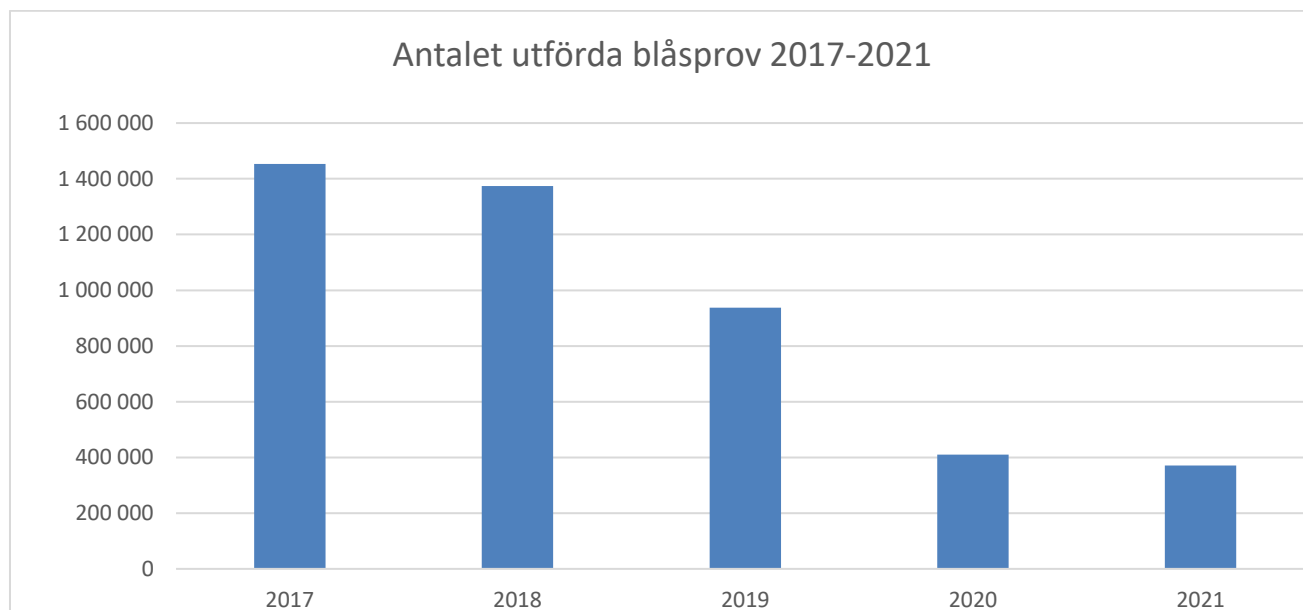
Som framkommer i figur 1 i delkapitel 5, har antalet narkotikarelaterade brott stigit i princip varje år framtill 2020. Eftersom antalet narkotikarelaterade brott stigit kan det antas att också antalet rattfyllerifall i vilka narkotika varit den huvudsakliga eller delaktiga orsaken till rattfylleri skulle öka. Detta bekräftas i den statistik som presenteras i tabell 11. År 2011 konstaterades 2 716 fall av rattfylleri i vilka narkotika varit den påverkande substansen och 2021 var antalet fall 7 539. Trots att antalet narkotikarelaterade fall av rattfylleri år 2021 var större än 2011, kan det ses en minskning av de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri år 2021 jämfört med 2020. (Statistikcentralen, 2023.)

År 2020 var antalet fall av rattfylleri i vilka narkotika var den påverkande substansen störst och nästan lika många till antalet som fall av rattfylleri i vilka alkohol var den påverkande substansen. Av rattfyllerifallen orsakades 8 818 fall av narkotika och 9 400 fall orsakades av alkohol. (Statistikcentralen, 2023.)

Figur 11 visar en tydlig förändring i förekomsten av de rusmedel människor avnjutit då de gjort sig skyldiga till rattfylleri. Medan antalet alkoholrattfyllerier minskat i princip varje år har narkotikarelaterade fall av rattfylleri ökat under samma tidsspann. Statistiken för att en chaufför av ett motordrivet fordon skulle vara påverkad av både alkohol samt narkotika har förblivit relativt oförändrad under tidsintervallet för undersökningen. (Statistikcentralen, 2023.)

7.1 Alkoholrelaterade fall av rattfylleri i Finland

På våren 2020 skrev medierna att polisen inte kommer att utföra blåsrazzior i samma skala som tidigare år på grund av Covid-19 viruset. Detta stöds också av den statistik som den finländska polisen publicerat på sina nätsidor.

Figur 12. Antal av polisen utförda blåsprov under åren 2017 - 2021. Källa: Polisen.

Från statistiken polisen publicerat kan konstateras att antalet utförda blåsprov minskat varje år sedan 2017. År 2017 utfördes totalt 1 453 330 blåsprov i Finland. År 2019 utfördes färre blåsprov än året innan och antalet motsvarade då 937 464. Det utgör en minskning på 35,5 %. Om antalet utförda blåsprov minskar med 35,5 %, skulle det kunna antas att det totala antalet rattfyllerifall i vilka alkohol varit den påverkande substansen också skulle ha minskat med ungefär samma procentandel. Från tabell 11 kan avläsas att år 2017 var antalet misstänkta för rattfylleri 10 852 personer medan det år 2019 var 10 140. Det innebär en förändring på 6,56 %. Statistiken tyder på att även om antalet utförda blåsprov minskar, minskar inte antalet fall av rattfylleri där alkohol är den påverkande substansen i samma utsträckning. (Polisen, 2023.)

Motsvarande trend kan konstateras under 2020 och 2021. Antalet utförda blåsprov under dessa år sjönk då till ungefär 400 000 per år. Under år 2020 utfördes totalt 410 601 blåsprov i Finland. Antalet alkoholrelaterade fall av rattfylleri det året var 9 400. Antalet blåsprov jämfört med 2017 minskade med 71,7 % medan antalet alkoholrelaterade fall av rattfyllerier endast minskade med 13,3 %. År 2021 var antalet utförda blåsprov 371 381, vilket är 74,4 % mindre än år 2017. Antalet alkoholrelaterade fall av rattfylleri år 2021 var 8 595, vilket är 20,8 % mindre än år 2017. (Polisen, 2023.)

Det totala antalet alkoholrelaterade fall av rattfylleri är därmed inte direkt sammankopplat till antalet utförda blåsprov. En förklaring till detta kunde vara att polisen under de senaste åren effektiviserat sin

verksamhet gällande blåspröv, det vill säga att polisen har koncentrerat sin övervakning på områden och tidpunkter då man tidigare uppnått bästa resultat. (Polisen, 2023.)

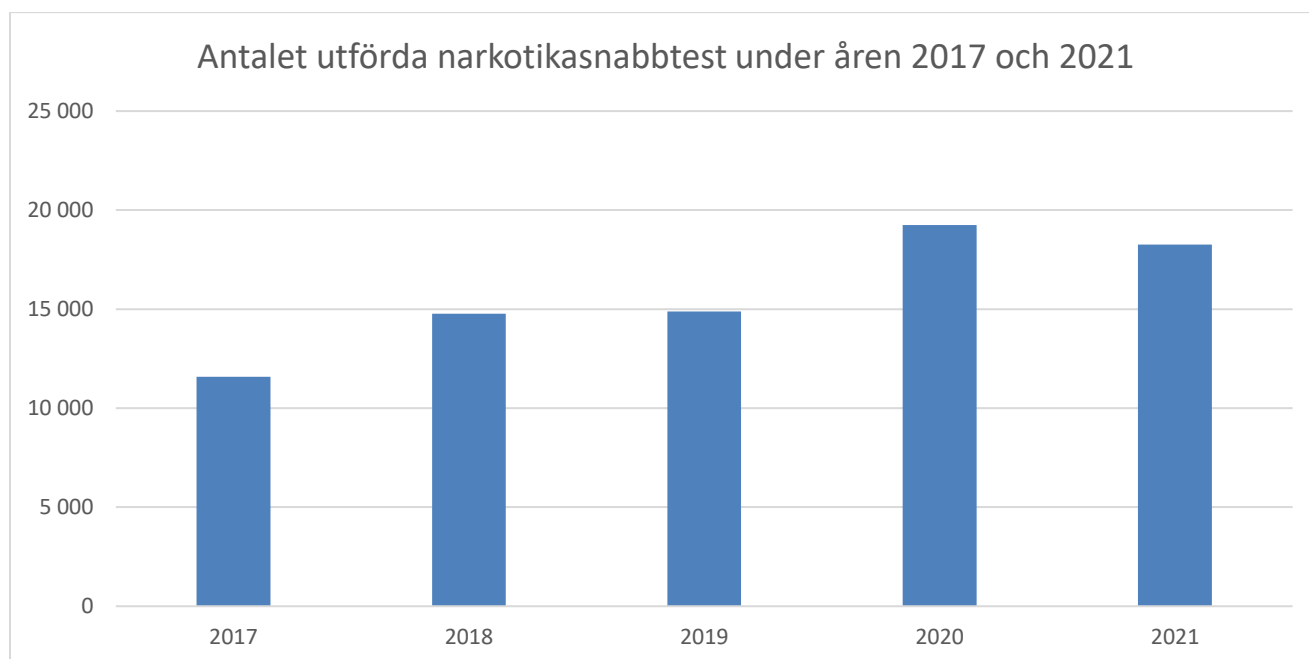
År 2017 tog polisen fast 0,75 rattfyllerister per 100 utförda blåspröv. År 2021 var motsvarande siffror 2,31 rattfyllerister per 100 utförda blåspröv. (Polisen, 2023.)

Orsaken till att blåspröven minskat i antal från år 2017 finns det inget direkt svar på. Den rörliga polisen som i huvudsak ansvarade för övervakningen i trafiken integrerades till en del av den vanliga polisen år 2014, vilket framgår i delkapitel 4.5 (Kieteväinen m.fl. 2023).

I rapporten *Poliisin määrärahojen käyttö ja määrärahojen riittävyys* av Timo Kieteväinen med flera, (2022) framkommer att den budgeterade årsverke för övervakning har varit relativt oförändrad sedan år 2016, då den sjönk kraftigt. Detta framkommer i delkapitel 4.5.

7.2 Antal narkotikasnabbtest utförda av polisen i Finland

Den finländska polisen har publicerat statistik över antalet utförda narkotikasnabbtest mellan åren 2017 och 2021. Enligt statistiken har antalet utförda snabbtest stigit med flera tusen under dessa år.

Figur 13. Antal av polisen utförda narkotikasnabbtest i Finland under åren 2017 - 2021. Källa: Polisen.

I figur 13 redogörs för att det år 2017 utfördes totalt 11 591 snabbtest för narkotika. År 2018 utfördes 14 761 test och 2019 14 881 test. År 2020 steg antalet utförda test upp till 19 243 och året därpå utfördes totalt 18 262 snabbtest. (Polisen, 2023.)

Om man jämför figur 11 och figur 13, kan man se att av de test som utfördes år 2017, var totalt 5 501 positiva för narkotika. Procentuellt betyder detta att av alla snabbtest som utfördes visade 47,5 % av testerna positivt för narkotika. År 2018 visade 43 % av utförda snabbtest positivt för narkotika och år 2019 var motsvarande andel 44,1 %. Enligt statistiken i figur 13 utfördes flest snabbtest för narkotika år 2020. Det året konstaterades 45,8 % av utförda snabbtest positivt för narkotika. År 2021 var motsvarande andel 47,1 %. (Polisen, 2023.)

Andelen positiva resultat har därmed under dessa år förblivit relativt oförändrat trots att antalet utförda test stigit med flera tusen. En orsak till att procenttalen varit relativt oförändrade kan förklaras genom att processen för utförande av ett snabbtest för narkotika skiljer sig från processen för ett blåsprov. Trots att testet kallas för ett snabbtest, tar det 8 minuter för testet att utföras. Jämför man detta med processen för ett blåsprov för alkohol i vilket resultat visas på några sekunder är skillnaden stor. Det för med sig svårigheter att testa för narkotika i samma grad som för alkohol, och till skillnad från att utföra blåsprov varje gång vid stannande av fordon, utför polisen narkotikasnabbtest om det finns misstanke om att chauffören är påverkad av något narkotiskt preparat. (Polisen, 2023.)

Det är möjligt att avläsa skillnader i statistiken mellan alkoholrelaterade och narkotikarelaterade rattfyllerifall. I samband med att antalet utförda blåsprov minskade, minskade inte antalet alkoholrelaterade rattfyllerifall i motsvarande utsträckning. Då antalet utförda narkotikasnabbtest steg har procenten för positiva snabbtest förblivit relativt oförändrad. (Polisen, 2023.)

7.3 Sammanfattning av statistiken i Finland

Som figurerna i kapitel 5 antyder är rattfylleri ett fortsatt problem i Finland även om statistik från 2021 tyder en viss minskning. Det är dock möjligt att se en ökning bland fall i vilka den misstänkte personen varit påverkad av narkotika fram till år 2020. År 2021 är det möjligt att se en nedgång, men antalet narkotikarelaterade rattfyllerifall är fortfarande större än vad det varit mellan 2011 – 2019. Från tabell 1 kan konstateras att de narkotikarelaterade brotten ökat i Finland från och med år 2016 fram till år 2020. År 2021 tyder statistiken på att det skett en avvikande förändring då antalet narkotikarelaterade brott i Finland minskade i jämförelse med året innan. (Statistikcentralen, 2023.)

Utöver detta kan även utgående från tabell 5, 6 och 7 fastställas att det är män som oftare gör sig skyldiga till rattfylleri i Finland än kvinnor. Även om det är män som oftare gör sig skyldiga till rattfylleri är ökningen för både kvinnor och män i stort sett den samma. (Statistikcentralen, 2023.)

Som resultat av det som behandlats i kapitel 6 är det enligt tabellerna som presenterats i detta arbete vanligast att en person mellan 30 – 39 år gör sig skyldig till rattfylleri. Skulle samtliga resultat kombineras för personer i åldern 18 – 30 år och denna åldersgrupp skulle skapa en ny kategori skulle den stapeln vara högst i samtliga figurer. (Statistikcentralen, 2023.)

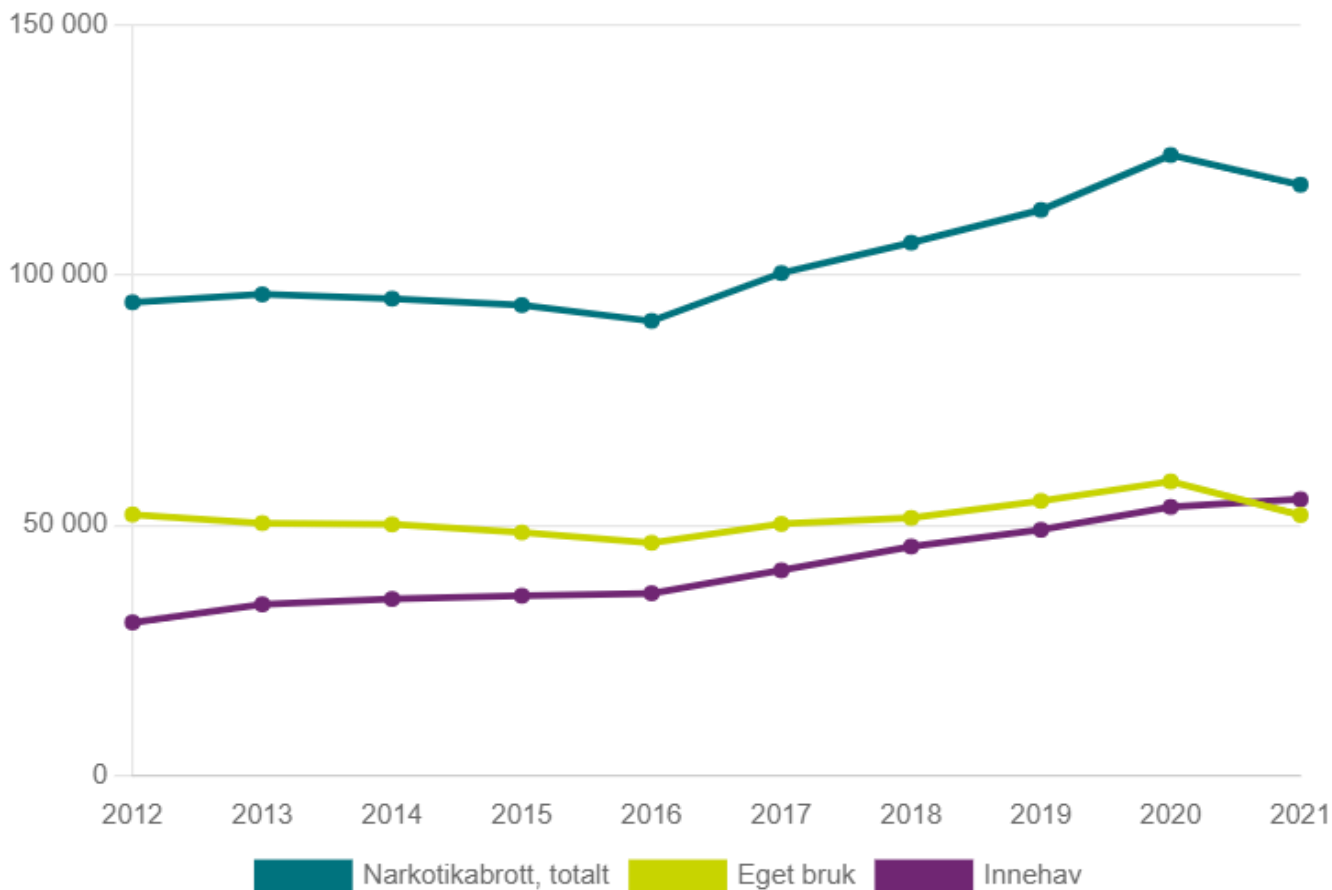
I figur 9, i vilken det redogörs för alkoholrelaterade fall av rattfylleri, även grova, kunde man se att 50 – 59-åringar toppar statistiken varje år. Jämför man detta med 50 – 59-åringarnas statistik i figur 10, kan det tolkas att denna åldersgrupp betydligt oftare gör sig skyldig till rattfylleri genom att vara påverkade av alkohol än narkotika. Trots det kan man från figur 10 fastslå att det varje år blir vanligare att en 50 – 59-åring gör sig skyldig till rattfylleri genom att vara påverkad av andra rusmedel än alkohol. (Statistikcentralen, 2023.)

Från figur 11, i vilken det redogörs för det påverkande rusmedlet vid rattfyllerifall, kan avläsas att antalet fall av rattfylleri där det berusande medlet varit alkohol har minskat under åren för denna undersökning. Samtidigt har de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri stigit och nästan passerat de alkoholrelaterade fallen av rattfylleri. (Statistikcentralen, 2023.)

8 Statistik i Sverige beträffande rattfylleri och narkotikarelaterade brott

Under denna rubrik presenteras statistik som berör Sverige. Här lyfts fram antalet narkotikarelaterade brott, antalet misstänkta för rattfylleri och grovt rattfylleri, samt könsfördelningen bland personer misstänkta för rattfylleri och grovt rattfylleri. Statistiken har tagits fram av Brottsförebyggande rådet (Brottsförebyggande rådet, 2022). I kapitel 9 i detta lärdomsprov jämförs den finländska statistiken med den svenska.

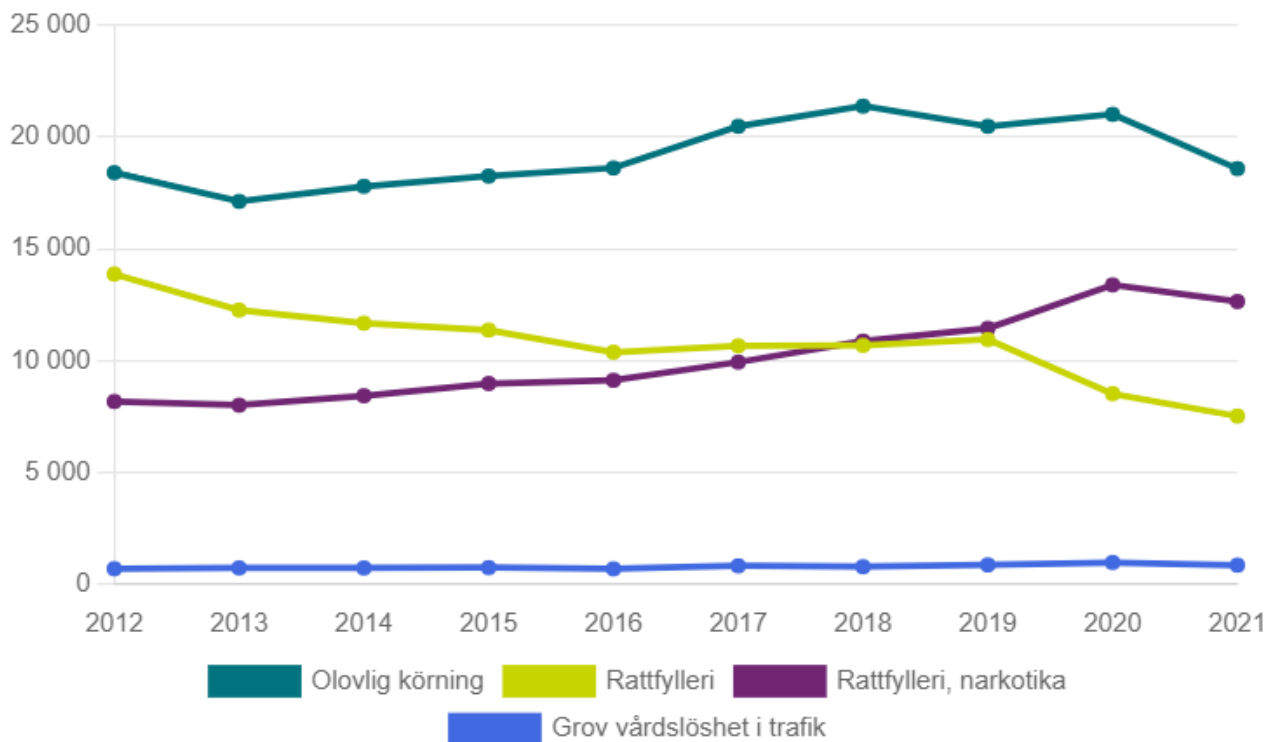
8.1 Antal narkotikarelaterade brott i Sverige

Figur 14. Antal narkotikarelaterade brott i Sverige under åren 2012 – 2021. Källa: Brottsförebyggande rådet.

I figur 14 redogörs för utvecklingen av de narkotikarelaterade brotternas utveckling i Sverige. Den blåa linjen utgör för den totala mängden narkotikarelaterade brott i landet. År 2012 anmäldes totalt 94 602 narkotikarelaterade brott i Sverige. Det år det anmäldes lägst antal narkotikarelaterade brott var år 2016. Då gjordes det 90 883 anmälningar. Det år då flest anmälningar gjordes var 2020, då det gjordes 124 044 anmälningar. Om man jämför 2012 och 2021 har antalet narkotikarelaterade brott i Sverige stigit med 25 %. Enligt figur 14 har antalet narkotikarelaterade brott åter minskat år 2021 jämfört med året innan. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

8.2 Antalet misstänkta vid rattfyllerifall 2012 – 2021

Figur 15. Antal misstänkta vid trafikbrott i Sverige under åren 2012 – 2021. Källa: Brottsförebyggande rådet.

I figur 15 redogörs för samtliga trafikbrott i Sverige. Den statistik vi är intresserade av är den gröna linjen och den lila linjen. Den gröna linjen står för fall av rattfylleri och grovt rattfylleri i vilka den misstänkte varit påverkad av alkohol. Den lila linjen står för fall av rattfylleri i vilka den misstänkte varit påverkad av narkotika. Enligt figuren var 2012 det år då flest fall av rattfylleri i vilka den misstänkte var påverkad av alkohol rapporterades. Då misstänktes 13 877 personer för rattfylleri eller grovt rattfylleri, i vilka alkohol varit det påverkande rusmedlet. Samma år misstänktes 8 183 personer för rattfylleri i vilka det påverkande rusmedlet var narkotika. Det utgör en skillnad på 5 694 fall. Efter det året har fallen av rattfylleri i vilka den misstänkte varit påverkad av alkohol i regel blivit färre fram till år 2021. År 2021 var året då antalet personer misstänkta för rattfylleri påverkade av alkohol var lägst. Det året misstänktes 7 351 personer. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

Om man jämför år 2021 och år 2012, det vill säga det år då flest personer misstänktes för rattfylleri påverkade av alkohol utgör detta en skillnad på 6 346 fall. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

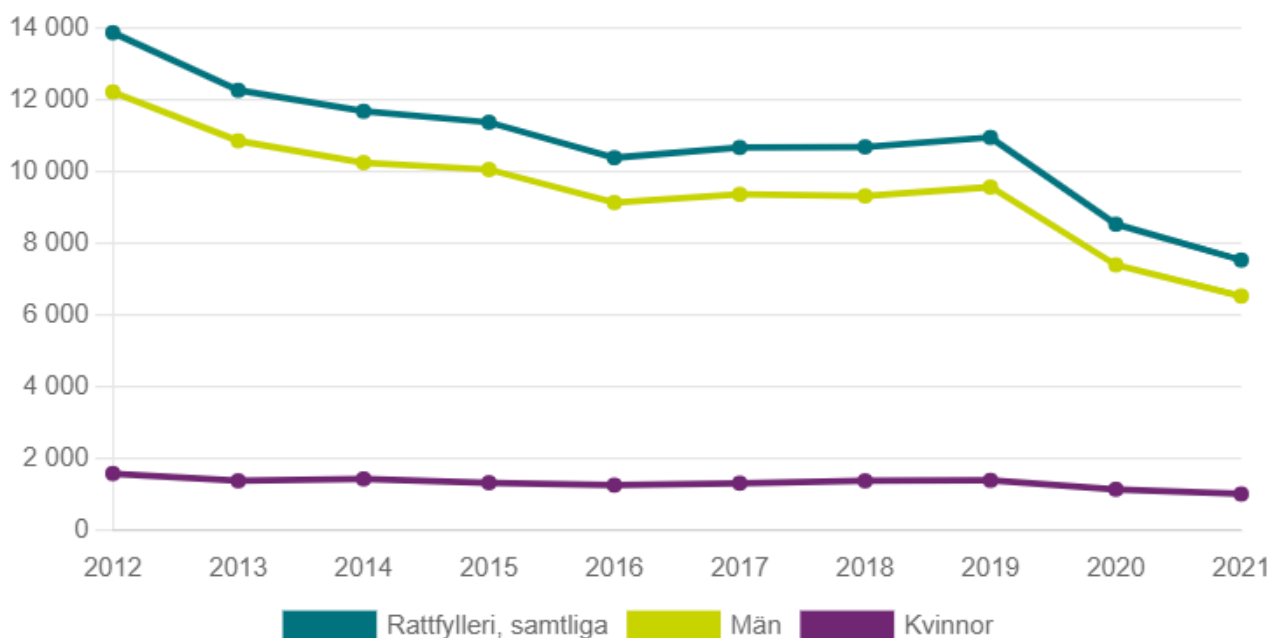
Minskningen i antalet rattfylleri år 2020 och 2021 jämfört med tidigare år beror sannolikt på att antalet utförda blåsprov minskade på grund av den då pågående coronapandemin. År 2019 utfördes totalt 1,2 miljoner blåsprov i Sverige, medan det under 2020 utfördes 385 000 blåsprov och 2021 sammanlagt 224 500 blåsprov. (viatt, 2023.)

Figur 15 låter förstå att samtidigt som fallen av rattfylleri i vilka den misstänkte varit påverkad av alkohol i regel minskat från år 2012 fram till år 2021, är trenden för de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri motsatsen. Bortsett från år 2013 har de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri ökat fram till år 2020. Det var året då flest personer misstänktes. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

År 2013 misstänktes minst antal personer för rattfylleri påverkade av narkotika. Då misstänktes sammanlagt 8 019 personer. År 2020 misstänktes flest personer, 13 393. Detta utgör en skillnad på 5 374 fall. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

År 2018 gick narkotikarelaterade fallen av rattfylleri förbi antalet fall av rattfylleri i vilka den misstänkte varit påverkad av alkohol. Sedan dess har de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri varit fler än de alkoholrelaterade fallen. År 2021 misstänktes 5 300 personer fler för narkotikarelaterat rattfylleri än alkoholrelaterat rattfylleri. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

8.3 Könsfördelning i fall av rattfylleri i Sverige

Figur 16. Könsfördelning i fall av rattfylleri i Sverige, där både alkohol- och narkotikarelaterade fall av rattfylleri beräknas. Källa Brottsförebyggande rådet.

I figur 16 presenteras en graf över könsfördelningen i rattfyllerifall där samtliga fall av rattfylleri är medräknade. Statistiken sträcker sig från år 2012 fram till 2021. Från figuren kan tydas att flest fall av rattfylleri begås av män. År 2012 misstänktes totalt 12 223 män för rattfylleri. Sedan dess har antalet fall minskat varje år, förutom mellan 2016 och 2019, då antalet fall av rattfylleri som begåtts av män låg på relativt stabil nivå. 2021 var antalet fall av rattfylleri i vilka en man varit misstänkt lägst. Då var antalet sammanlagt 6 527 fall. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

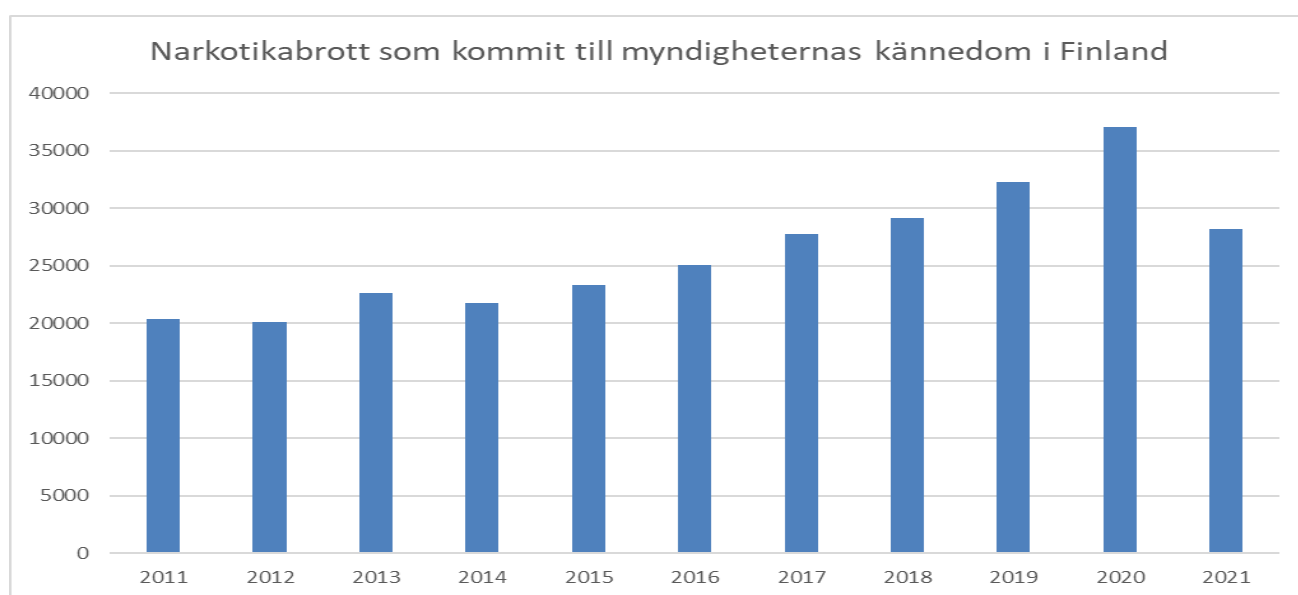
Kvinnornas andel av antal rattfyllerifall har legat på en relativt stabil nivå mellan åren 2012 och 2019. Under denna period har antalet fall varierat från att vara 1 574 fall som mest och 1 250 fall som minst. År 2020 och 2021 sjönk antalet fall av rattfylleri till strax över 1000 för kvinnornas del. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

Enligt Brottsförebyggande rådet har fallen av alkoholrelaterat rattfylleri bland män procentuellt minskat mera, med totalt 51 % mellan åren 2012 och 2021, medan motsvarande % för kvinnor är 41. I relation till fall av rattfylleri i vilka narkotika varit den påverkande substansen, har det mellan åren 2012 och 2021 skett en ökning med 39 % för män och med 69 % för kvinnor. (Brottsförebyggande rådet, 2022.)

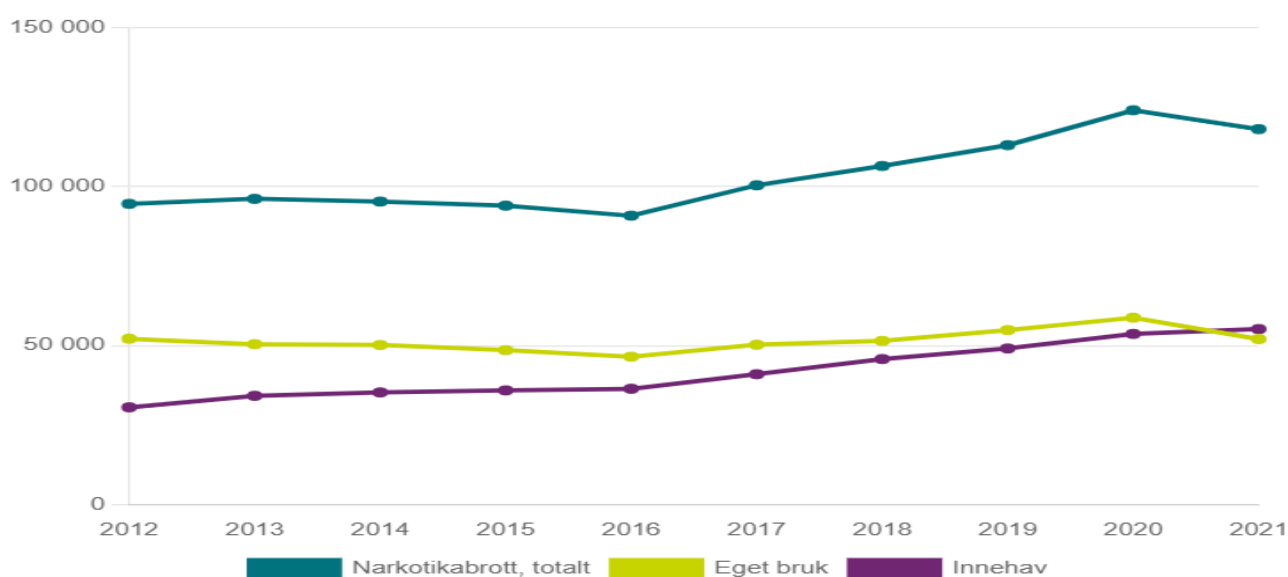
9 Jämförelse mellan den finländska och den svenska statistiken

I detta kapitel presenteras jämförelse mellan den finländska och den svenska statistiken i relation till fall av rattfylleri orsakade av olika substanser (narkotika och alkohol), narkotikarelaterade brott samt könsrelaterade skillnader i rattfylleristatistiken mellan Finland och Sverige

9.1 Jämförelse av narkotikarelaterade brott mellan Finland och Sverige

Figur 17. Narkotikarelaterade brott i Finland mellan åren 2011 – 2021. Källa: Statistikcentralen.

Figur 18. Narkotikarelaterade brott i Sverige mellan åren 2012 – 2021. Källa: Brottsförebyggande rådet.

Om man jämför figur 17 och figur 18, i vilka båda redogörs för den totala mängden narkotikarelaterade brott i Finland respektive Sverige kan skillnader konstateras. År 2012 var det i Finland minst antal narkotikarelaterade brott som kom till myndigheternas kännedom. Det året var antalet konstaterade narkotikarelaterade brott i Finland cirka 20 000. Om man jämför med den svenska statistiken från samma år kan tydas att motsvarande antal narkotikarelaterade brott var 94 602. Om man jämför situationen mellan Finland och Sverige, utfördes cirka 74 500 fler narkotikarelaterade brott i Sverige år 2012. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

År 2016 kom minst antal narkotikarelaterade brott till myndigheternas kännedom i Sverige. Det året fastställdes 90 883 narkotikarelaterade brott. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

I Finland hade antalet narkotikarelaterade brott stigit något mellan 2012 och 2016. År 2016 anmäldes cirka 25 000 narkotikarelaterade brott i Finland. Det betyder att det år det anmäldes minst narkotikarelaterade brott i Sverige, anmäldes ändå ungefär 66 000 fler narkotikarelaterade brott i Sverige än under samma år i Finland. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

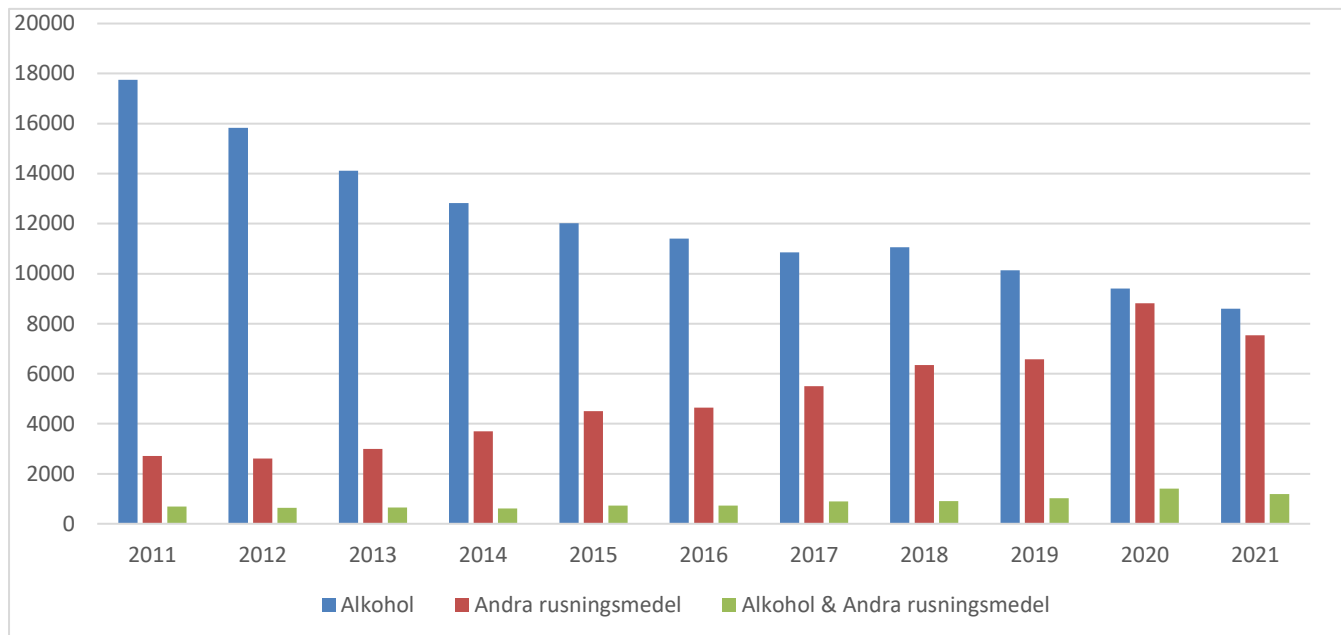
Fram till 2015/2016 (detta gäller för båda länderna) förblev antalet narkotikarelaterade brott på en relativt jämn nivå i jämförelse med tidigare år. Efter 2015/2016 är det möjligt att för både Finland och Sverige se en ökning av de narkotikarelaterade brotten, fram till år 2020. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

2020 var det år både Finland och Sverige rapporterade flest narkotikarelaterade brott. I Finland anmäldes cirka 36 000 narkotikarelaterade brott medan det samma år i Sverige anmäldes 124 044 narkotikarelaterade brott. Även om både Finland och Sverige år 2020 rapporterade störst antal narkotikarelaterade brott var skillnaden länderna emellan 88 000 fall. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

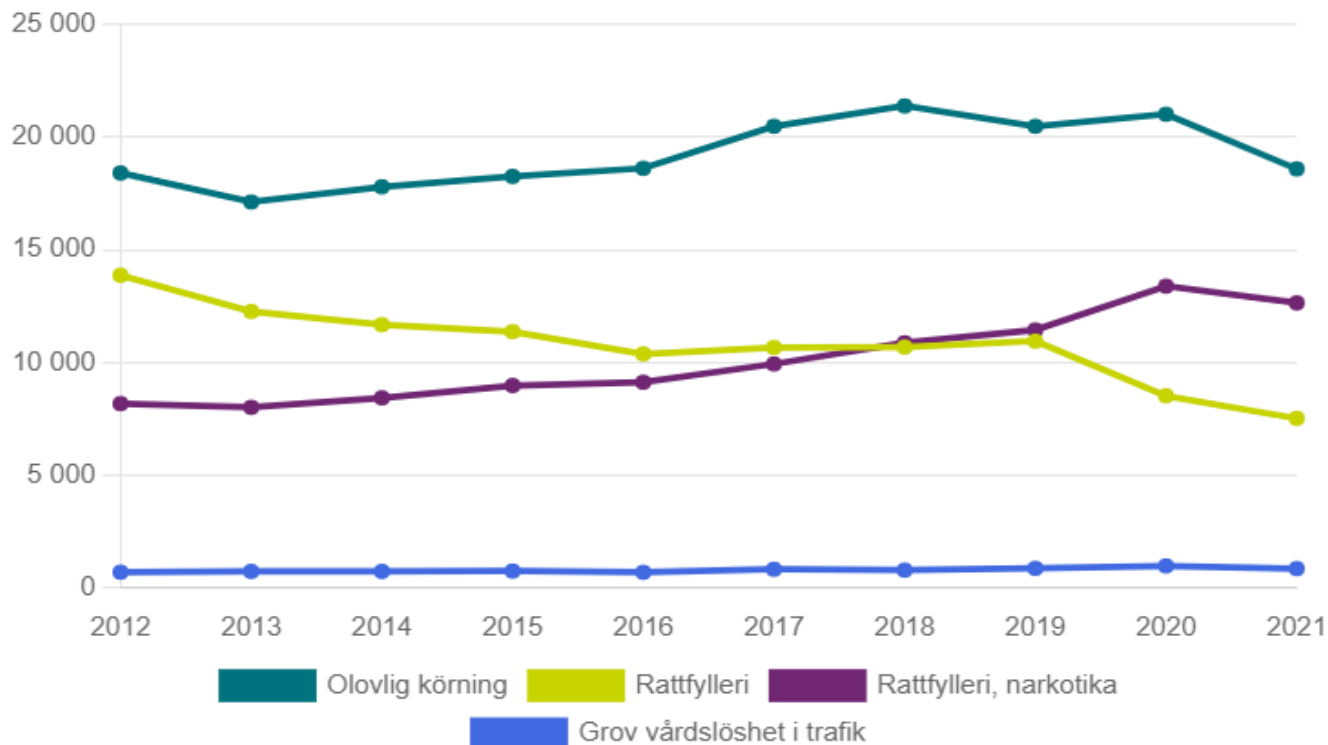
Efter år 2020, det år då flest narkotikarelaterade brott konstaterades både i Finland och Sverige, minskade antalet i båda länderna. I Finland minskade antalet narkotikarelaterade brott med cirka 9 000 fall och i Sverige minskade antalet med cirka 6 000 fall år 2021. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

Då man jämför antal narkotikarelaterade brott i Finland och Sverige kan konstateras att Sverige uppvisar ett större antal narkotikarelaterade brott än i Finland. Räknar man ut den procentuella ökningen av narkotikarelaterade brott för båda länderna från år 2012 till 2021, uppvisar både Sverige och Finland en ungefärlig ökning på 25 %. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

9.2 Jämförelse av rattfylleristatistik mellan Finland och Sverige

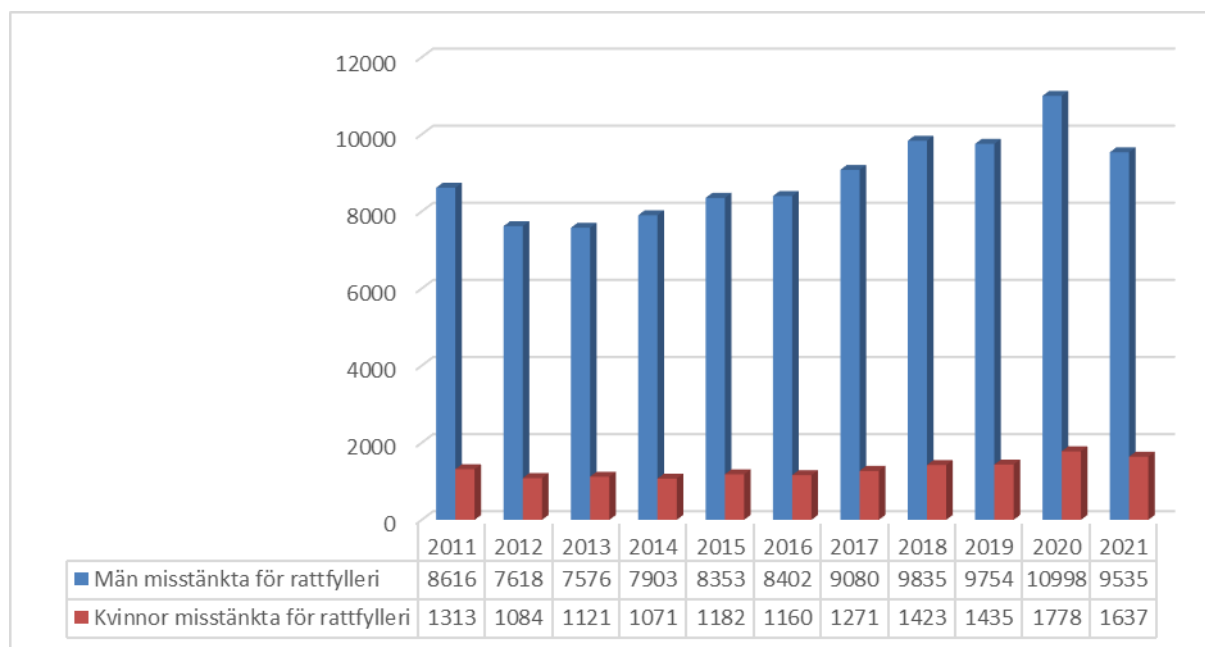
Figur 19. Antal fall av rattfylleri i Finland mellan åren 2011 och 2021 i utredda brott. Källa: Statistikcentralen.

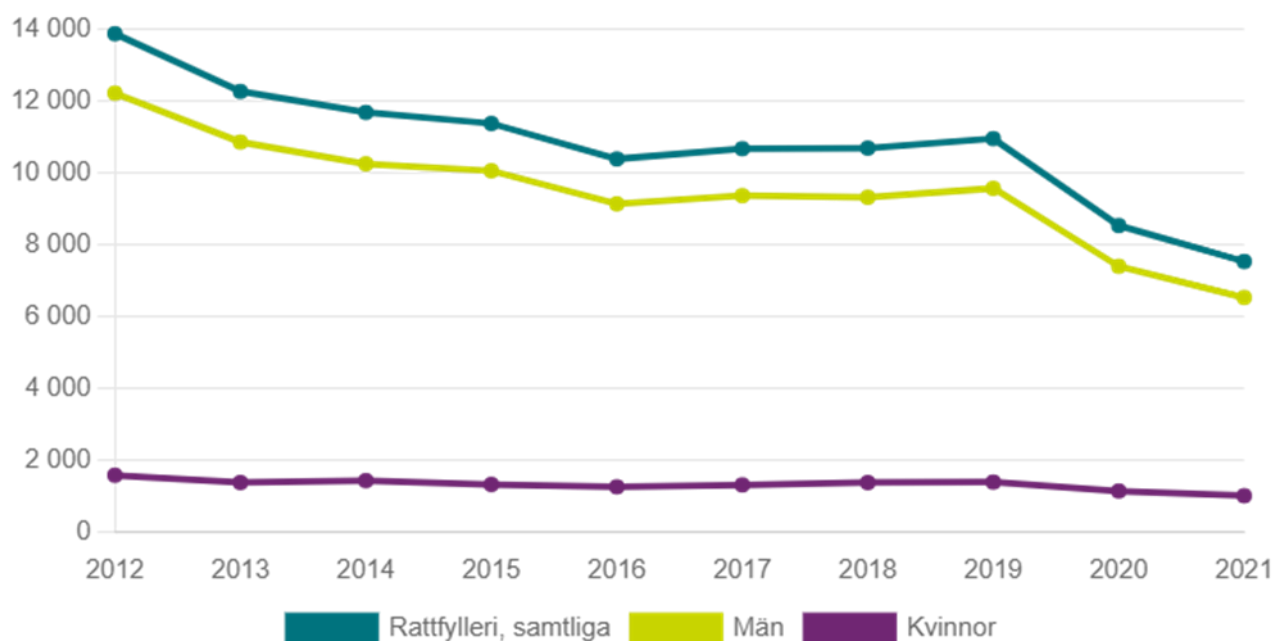
Figur 20. Antal misstänkta vid trafikbrott i Sverige under åren 2012 – 2021. Källa: Brottsförebyggande rådet.

I figur 19 och figur 20 redogörs för Finlands och Sveriges statistik över fall av rattfylleri mellan åren 2012 och 2021. År 2012 rapporterades i Finland cirka 19 000 fall av rattfylleri, av vilka cirka 16 000 var alkoholrelaterade och 3 000 narkotikarelaterade. I Sverige rapporterades samma år totalt cirka 27 000 fall av rattfylleri, av vilka cirka 15 000 var alkoholrelaterade och 12 000 narkotikarelaterade. I genomsnitt rapporteras i Sverige fler fall av rattfylleri varje år, men för båda länderna visar statistiken att från och med år 2012 har antalet alkoholrelaterade rattfyllerifall minskat, medan från och med 2013 har de narkotikarelaterade fallen ökat. En skillnad värd att lyfta fram är att de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri passerade de alkoholrelaterade fallen av rattfylleri i Sverige år 2016. Denna utveckling kunde inte ses i statistiken i Finland. På basis av den finländska statistiken kan man dock eventuellt förvänta sig att se motsvarande utveckling inom några år. För Sveriges del har trenden fortsatt på detta sätt efter år 2016. År 2021 rapporterades i Sverige totalt cirka 27 000 fall av rattfylleri av vilka cirka 8 200 var alkoholrelaterade och 14 900 var narkotikarelaterade. I Finland uppgick motsvarande siffra samma år till cirka 17 400 fall av rattfylleri, av vilka cirka 8 800 var alkoholrelaterade och cirka 8 600 narkotikarelaterade. För respektive länders del tyder figur 19 och 20 på att de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri blivit färre år 2021 jämfört med föregående år. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

9.3 Könsfördelning mellan kvinnor och män som misstänkts för rattfylleri i Finland och Sverige

Figur 21. Män och kvinnor misstänkta för rattfylleri i Finland under åren 2011 – 2021. Källa: Statistikcentralen.

Figur 22. Män och kvinnor misstänkta för rattfylleri i Sverige under åren 2012 – 2021. Källa: Brottsförebyggande rådet.

I figur 21 och figur 22 redogörs för könsfördelningen över personer som misstänkts för rattfylleri i respektive länder under åren 2012 – 2021. Om man jämför könsfördelningen i samband med rattfyllerifall ser man en gemensam nämnare i både Sverige och Finland, det vill säga att män oftare misstänks för rattfylleri än kvinnor. Något som kan vara värt att poängtera är trots den stora skillnaden i befolkningsmängden länderna emellan är det, vissa år, sett till antal, fler finländska kvinnor som misstänks för rattfylleri än svenska kvinnor. Exempel på detta är år 2021 då 1 637 finländska kvinnor misstänktes för rattfylleri jämfört med cirka 1 000 svenska kvinnor.

9.4 Sammanfattning av resultat från statistikjämförelsen mellan Finland och Sverige

Då man jämför finländsk och svensk statistik över fall av rattfylleri i trafiken framkommer att i Finland är antalet fall av rattfylleri i vilka alkohol varit den påverkande substansen fortfarande i majoritet i jämförelse med narkotikarelaterade fall av rattfylleri. Situationen i Sverige är annorlunda. I Sverige har antalet narkotikarelaterade fall av rattfylleri passerat antalet alkoholrelaterade fall av rattfylleri. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

Det är möjligt att motsvarande utveckling kommer kunna ses även i Finland inom några år. Det betyder således att antalet narkotikarelaterade fall av rattfylleri också i Finland skulle överstiga antalet rattfyllerifall orsakade av alkohol. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

En bidragande faktor till att narkotikarelaterade fall av rattfylleri ökar i både Finland och Sverige hänger sannolikt samman med att narkotikarelaterade brott generellt blivit vanligare i respektive länder. Värt att belysa är att båda länders statistik tyder på att både de narkotikarelaterade brotten samt de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri antalsmässigt sjönk år 2021 jämfört med året innan. (Statistikcentralen, 2023; Brottsförebyggande rådet, 2022.)

10 Sammanfattning och diskussion

I detta lärdomsprov har vi undersökt narkotikaanvändningen i trafiken och dess andel i fall av rattfylleri i Finland under åren 2011 – 2021. Statistik tyder på att narkotikaanvändningen i Finland kontinuerligt ökar och därav önskade vi undersöka om detta även märktes i trafiken och i antalet fall av rattfylleri som kommer till polisens och myndigheternas kännedom. För att hitta svar på frågeställningarna bekantade vi oss med statistik över hur situationen förändrats mellan åren 2011 – 2021. Utgående från statistiken har vi fått en överblick över förekomsten av påverkande rusmedel i trafiken.

Syftet med detta lärdomsprov var att undersöka om den ökade mängden narkotikarelaterade brott och den positivare inställningen till narkotika korrelerar med antal fall av rattfylleri och grovt rattfylleri. Detta har vi gjort genom att presentera statistik om fenomenet. Statistiken vi presenterat innefattar bland annat vilka rusmedel som oftast förekommit i fall av rattfylleri, den misstänktes ålder och kön. Syftet med detta var inte att skapa en profil för den typiska rattfylleristen, utan denna statistik presenterades för att läsaren ska få en så bra lägesbild som möjligt.

Genom att göra denna undersökning ville vi lyfta fram vikten av att en polisman är bekant med vad statistiken påvisar och hur vanligt det är att människor framför fordon under påverkan av narkotiska preparat.

För att placera den finländska statistiken i en kontext valde vi att jämföra den finländska statistiken med den svenska statistiken inom samma område. Vi ansåg att det kunde vara av betydelse för denna undersökning att jämföra Finland specifikt med Sverige. Sverige är ett land med ett växande problem med narkotika, vars befolkning är dubbelt så stor som Finlands, men som är ett land vars levnadssätt, värderingar och lagstiftning påminner mycket om det finländska samhället. Genom att jämföra dessa länder, ville vi se om vi kan hitta eventuella orsaker som kan ligga som grund för skillnader i rattfylleristatistiken, till exempel antalet narkotikarelaterade brott i respektive länder.

För att åstadkomma detta på ett så pålitligt och bra sätt som möjligt, formulerade vi fyra forskningsfrågor som vi ville finna svar på genom denna undersökning.

1. Hur stor är narkotikarattfylleriernas andel av det totala antalet fall av rattfylleri i Finland?
2. Vilken åldersgrupp gör sig oftast skyldig till narkotikarattfylleri?
3. Vilka är de vanligaste rusmedlen som förekommer i samband med rattfylleri?
4. Vad påvisar den finländska statistiken jämfört med svensk statistik?

Dessa frågor fungerade bra som stöd för oss under vår undersökning, och vi upplever att vi fått svar på dessa frågor.

Utöver att vi behandlat statistiken och hur den förändrats, har vi även förklarat samt redogjort för centrala begrepp och termer, såsom rattfylleri, grovt rattfylleri, alkohol och narkotika. Förutom att redogöra för vad dessa betyder har vi också undersökt vilka narkotiska preparat som är de vanligaste

förekommande i fall av rattfylleri och grovt rattfylleri, och förklarat vilken påverkan dessa har på en chaufförs körförmåga.

Genom att jämföra med Sverige anser vi att vi fick en bra helhetsbild av Finlands situation i jämförelse med ett annat nordiskt land. Efter att vi bekantat oss med statistiken för de båda länderna påvisas att Finland håller en relativt jämn nivå med Sverige gällande fall av rattfylleri, trots att befolkningen i Sverige är närmare dubbelt så stor som i Finland. Ur Finlands synvinkel är detta inte positivt, och vad detta kan bero på är oklart. Finlands starka alkoholkultur kan vara en bidragande faktor till detta.

Statistiken för båda ländernas del tyder på att samtidigt som de alkoholrelaterade fallen av rattfylleri minskar, ökar de narkotikarelaterade fallen. Den stora skillnaden mellan Finland och Sverige är dock att de alkoholrelaterade fallen av rattfylleri i Finland fortfarande toppar statistiken, även om de narkotikarelaterade fallen knappar in. I Sverige har denna förändring redan skett år 2016. Från och med det året har det varit vanligare i Sverige att en person som gjort sig skyldig till rattfylleri varit påverkad av narkotika än alkohol. Sett till statistiken kan man anta att en liknande förändring som tidigare skett i Sverige, även kan komma att ske i Finland inom en snar framtid. Delvis har narkotikarelaterade fall redan gått om de alkoholrelaterade fallen av rattfylleri i Finland i och med att de fall av rattfylleri i vilka chauffören varit påverkad av både alkohol och narkotika vissa år varit högre, än fall i vilka den misstänkte varit påverkad av endast alkohol.

Enligt figurerna i detta lärdomsprov har det totala antalet narkotikarelaterade brott samt narkotikarelaterade fall av rattfylleri årligen ökat fram till år 2020. En intressant iakttagelse är att statistiken tyder på att de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri går hand i hand med den totala mängden narkotikarelaterade brott i både Finland och Sverige. Enligt båda länders statistik var de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri flest år 2020, vilket också var det år med störst antal narkotikarelaterade brott totalt. År 2021 minskade antalet narkotikarelaterade brott i båda länderna jämfört med året innan, vilket även de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri gjorde. Om detta är en tillfällighet eller om narkotikaanvändningen stagnerat i Finland och Sverige förblir en obesvarad fråga som endast kommande års statistik kan ge svar på.

Det kan ses som överraskande att antalet fall av rattfylleri i Finland, både alkohol- och narkotikarelaterade, nästan befinner sig på samma nivå som i Sverige, trots att befolkningsmängden i Sverige är nästan dubbelt så stor som i Finland. Det kan bero på skillnader i hur mycket och hur

effektivt de båda länderna utför sin rattfylleriövervakning, skillnader i lagstiftning och alkoholkultur som påverkar antalet rattfulla som tas fast av polisen.

I detta lärdomsprov har statistik framtagen av Statistikcentralen, Institutet för hälsa och välfärd samt Brottsförebyggande rådet presenterats. Vi anser att statistiken som dessa verk och institut publicerat kan anses vara pålitlig eftersom de är specialiserade på att ta fram vetenskaplig statistik. Något som dock är viktigt att lyfta fram är att, även om statistiken som presenteras i lärdomsprovet är korrekt och pålitlig, är rattfylleri och grovt rattfylleribrott med stort mörkertal. Det vill säga, många som kör påverkade blir inte fast för detta. Den statistiken som finns till förfogande är endast baserad på de fall av rattfylleri eller grovt rattfylleri som kommit till myndigheternas kännedom. Detta är något som framkommit i det material som vi bekantat oss med under detta arbete.

Sett till resultatet av vårt lärdomsprov anser vi oss vara nöjda med vad vi åstadkommit. Vi har presenterat statistik över hur antalet narkotikarelaterade brott och fallen av rattfylleri förändrats under åren 2011 – 2021, samt gett en bild av hur situationen kunde utvecklas om narkotikabruket ökar i landet. Dessutom har den statistik vi tagit fram från Finland varit likartad med den statistik vi tagit fram från Sverige. Att statistiken i två grannländer som båda har liknande lagar och levnadsstandarden påvisar motsvarande siffror ger resultatet av denna undersökning mera trovärdighet.

Med tanke på att statistiken varit överraskande, lärorik och ögonöppnande för oss, skulle det kunna tänkas vara det för andra polismän också. Genom detta skulle polisen i Finland eventuellt kunna effektivisera sin narkotikaövervakning, vilket i sin tur förhoppningsvis skulle leda till färre personskador och olyckor i trafiken. Dessutom kunde man fundera på om det skulle vara behövligt för de nuvarande och blivande poliserna med ytterligare fördjupad utbildning om narkotika, eftersom det blir vanligare i av vårt samhälle för varje år som går. På det viset skulle man få en bättre förståelse om på vilket sätt de vanligaste formerna av narkotika påverkar människan och till exempel hur de påverkar enskilda individers beteende och förmåga att framföra ett fordon.

Vi hoppas även att resultatet av detta lärdomsprov skulle kunna fungera som stöd vid beslutsfattande angående legalisering av narkotika i Finland, samt förespråka vikten av fortsatt effektiv narkotikaövervakning både inom landet och vid landets gränser.

Idén till lärdomsprovet fick vi genom att vi bekantade oss med en statistikrapport som blivit publicerad på Institutet för hälsa och välfärds hemsida. I rapporten redogjordes för resultatet av en undersökning

i vilken man kunnat konstatera att finländarna i dagens samhälle mer öppensinnat experimenterar med och testat droger. Detta ledde till att vi ville undersöka om denna förändrade inställning till narkotika resulterat i att fler narkotikarelaterade brott begås i trafiken.

Vi inledde vårt arbete med att söka fram statistik angående rattfylleri, både för alkohol och narkotika. Statistiken bearbetade vi sedan till sådant format som kunde presenteras i undersökningen. Statistiken fanns inte alltid att tillgå som sådan och vi var ibland tvungna att kombinera den från flera olika rapporter samt källor och sammanställa dessa till figurer i Excel. Största delen av all statistik och information till detta lärdomsprov har vi fått från statistikcentralens websidor, för att de kunnat presentera den mest uppdaterade statistiken. Dessa figurer var i början inte helt lätta att hitta, utan mycket tid gick åt till att söka fram den statistik vi ville åt.

Som avslutning på detta lärdomsprov nämner vi några tankar som väcktes under vår lärdomsprovsprocess och som skulle kunna fungera som förslag på vidare forskning. Dessa är att jämföra Finland med något annat nordiskt land, göra en liknande undersökning i vilken man undersöker om de narkotikarelaterade fallen av rattfylleri gått om de alkoholrelaterade i Finland, samt undersöka vad det kan bero på att män gör sig skyldiga till rattfylleri oftare än kvinnor.

REFERENSER

Brottsförebyggande rådet (2022). *Rattfylleri och trafikbrott*.

Hämtad 10.03.2023

Tillgänglig: <https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/rattfylleri-och-trafikbrott.html>

Bryman, Alan 2008: *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö. Liber Ab.

Dahl, Päivi & Hirschovits, Tanja 2002: *Tästä on kyse – Tietoa päihteistä*. Helsinki. YAD Youth Against Drugs ry.

Eliasson, Annika 2013: *Kvantitativ metod från början*. Lund. Studentlitteratur AB.

Finlex. Polislagen (22.07.2011/872).

Hämtad 17.08. 2022

Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110872>

Finlex. Strafflag (19.12.1889/39).

Hämtad 17.08.2022

Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001>.

Heikkilä, Tarja 2004: *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki. Edita Prima Oy.

Institutet för hälsa och välfärd (2019) *Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2018*.

Tilastoraportti 2/2019.

Hämtad 03.08.2022

Tillgänglig: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137660/Suomalaisten_huumeiden_k%C3%A4ytt%C3%B6_ja_huumeasenteet_2018_tilastoraportti.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Jacobsen, Dag Ingvar 2017: *Hur genomför man undersökningar?* Lund. Studentlitteratur AB.

Johannessen, Asbjörn & Tufte, Per Arne & Christoffersen, Line 2020: *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm. Liber AB.

Kangas H. (2022) *Rattijuopumusten kehitys Meri-lapissa vuosina 2010 – 2020*. Tammerfors:

Polisyrykeshögskolan. Lärdomsprov.

Hämtad 18.01.2023

Tillgänglig: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/749784/ON_Kangas.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Karevaara O. (2021) *Huumerattijuopumusten osuus rattijuopumuksista Satakunnassa vuosina 2015 – 2020*. Tammerfors: Polisyrykeshögskolan. Lärdomsprov.

Hämtad 13.08.2022

Tillgänglig: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/505895/ON_Karevaara.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kieteväinen, Timo & Oulasvirta, Lasse & Uusitalo, Roope 2022: *Poliisin määrärahojen käyttö ja määrärahojen riittävyys*.

Hämtad 12.03.2023

Tillgänglig: <https://intermin.fi/documents/1410869/4024872/poliisin+m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4rahojen+k%C3%A4ytt%C3%B6+ja+m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4rahojen+riitt%C3%A4vyys+-raportti+09022022.pdf/c14ca5e8-e5c1-a8d5-fecf-7f9d818c3d99/poliisin+m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4rahojen+k%C3%A4ytt%C3%B6+ja+m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4rahojen+riitt%C3%A4vyys+-raportti+09022022.pdf?t=1644397089988>

Lejonmarck, Erik 2019: *Droghandboken – Guide för föräldrar och andra nyfikna*. Stockholm. Pagina Group AB.

Melin, Harri & Räsänen, Pekka & Anttila, Anu-Hanna 2005: *Tutkimus menetelmien pyörteissä*. Juva. PS-Kustannus.

Nyquist, Hans 2017: *Statistikens grunder. Vetenskap, empiriska undersökningar och statistisk analys*. Lund. Studentlitteratur Ab.

Polisen (2022). *Trafikfylleristatistik 2021*

Hämtad 12.12.2022

Tillgänglig: <https://poliisi.fi/-/liikennejuopumustilastot-2021-liikennejuopumusten-maara-laskussa>

Polisen. *Narkotikabrott*

Hämtad 12.10.2022

Tillgänglig: <https://poliisi.fi/sv/narkotikabrott>

Polisen. *Trafikstatistik*

Hämtad 10.12.2022

Tillgänglig: <https://poliisi.fi/sv/operativ-miljo-och-statistik>

Päihdelinkki. *Alkohol*

Hämtad 19.07.2022

Tillgänglig: <https://paihdelinkki.fi/sv/databank/snabbinfo/alkohol>

Rautiainen I. (2021) *Huumerattien määrä suhteessa alkoratteihin 2010 – 2018*. Tammerfors: Polisyreshögskolan. Lärdomsprov.

Hämtad 16 augusti 2022.

Tillgänglig: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/501742/ON_Rautiainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Sveriges riksdag. Lag om straff för vissa trafikbrott (28.09.1951).

Hämtad 10.03.2023

Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1951649-om-straft-for-vissa-trafikbrott_sfs-1951-649

Statistikcentralen. *Kannabis ja amfetamiini yleisimmät huumausaineet syyttäjän teonkuvauksissa.*

Hämtad 09.11.2022

Tillgänglig: <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/kannabis-ja-amfetamiini-yleisimmat-huumausaineet-syyttajan-teonkuvauksissa/>

Statistikcentralen (2023) *Brott- och tvångsmedelstatistik.*

Hämtad 02.09.2022

Tillgänglig: <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/sv/StatFin/search/?searchquery=tv%u00e5ngsmedel>

Viatt (2023) *Fortsatt tapp för nykterhetskontroller och rapporterade rattfylleribrott.*

Hämtad 11.03.2023

Tillgänglig: <https://via.tt.se/pressmeddelande/fortsatt-tapp-for-nykterhetskontroller-och-rapporterade-rattfylleribrott?publisherId=2584519&releasId=3316330035>

Yle (2020) *Puhallusratsiat tauolla, silti poliisin haaviin tavannomaista enemmän rattijuoppoja.*

Hämtad 15.11.2022

Tillgänglig: <https://yle.fi/uutiset/3-11272472>